Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...1921 оной ...ябриин 21-hээ гарана | № 229 (14249) | 1973 оной сентябриин 28, пятница | Сэн 2 мүнгэн

ҮНДЭР ХАЙРА БАРЮУЛАГДАА

Эдэ үдэрнүүдтэ Хяагта хотын ажалшад ехэ баяртай. Энэнь мэдээжэ. Монгол арад түмэнэй революционно хүдэлөөнэй түүхэдэ, МНРП болон Монголой гүрэниие байгуулагша Д. Сүхэ-Баатар түрүүтэй Монголой революционернүүдэй ажал ябуулгаяа эрхилхэ, дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ, МНР СССР хоёрой хоорондохи аха дүүгэй хани барисаанай, харилсаа холбооной бии боложо, хүгжэхэ хэрэгтэ Хяагта городой гайхамшаг ехэ үүргэ дүүргэhэнэйнь түлөө энэ хотые Сүхэ-Баатарай орденоор шагнаха тухай МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай Президиумэй Указ газетэнүүдтэ толилогдоо.

Үржэдэр Хяагтын аймагай газар дээрэ ехэ hонин уулзалга болобо. Хяагта хотодо Сүхэ-Баатарай орден барюулхаяа ерэhэн Монголой Арадай Республикын делегациие Буряадай АССР-эй партийна, совет органуудай хүдэлмэрилэгшэд, олониитын түлөөлэгшэд угтаба. МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай Президиумэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо **С. Лувсан**, МНР-эй Обороной министрэй нэгэдэхи орлогшо, Монголой Арадай Армиин Генеральна штабай начальник, генерал-лейтенант **Ж. Ендон**, МНР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министерствын таhагые даагша **Д. Хашбат**, МНРП-гэй Сэлэнгын аймагай намын хорооной дарга **И. Хасбазар**, Эрхүү хотодо байдаг МНР-эй консул **С. Цедендамба**, МНРП-гэй Дархан хотын намын хорооной дарга **С. Гомбосурэн** болон бусад МНР-эй делегацида оролсоно.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **Б. С. Семенов**, КПСС-эй Хяагтын райкомой нэгэдэхи секретарь **Н. Ф. Елизов**, Хяагтын ажалшадай депутадуудай городской Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **С. П. Климов** болон бусад хүндэтэ айлшадаа угтаба.

...Буряад хүбүүн ород басаган хоёр баяртайгаар энеэбхилэн, Монголой Арадай республикын делегациие толгойлогшодо эдеэнэй дээжые барюулба. Нэрьемэ альга ташалган доро эдир пионернүүд гүйлдэн гаража, аха дүү Монголhоо ерэhэн айлшадтаа баглаа сэсэгүүдые барюулна..

Үсэгэлдэр МНР-эй делегаци Хяагта хотын оёдолой фабрика ошожо хараа.

Тэрэ үдэрынь МНР-эй дээдын шагнал — Сүхэ-Баатарай орден Хяагта хотодо барюулагдаба.

М. ОСОДОЕВ, манай тусхай корр.

* * *

(Хяагта хотодо Сүхэ-Баатарай орден барюулhан тухай репортаж газетымнай удаадахи номерто толилогдохо).

РЕПОРТАЖ

ЭРШЭТЭ АЖАЛАЙ ОХИН

...таргын хоёр тээгүүр эдэ... байhан халюун шар... тарян аяар саана нар... ой туласа хабтайна. ...м газартаа хүнэй үбсүү ...ама үндэрөөр ургаhан ...нисэ хана шэнгеэр тэбхы... нэгэ жэгдэ томо хоо...үудаа ганхуулан долгил... юм.

—Энэмнай хоёрдохи трак...ной бригадын тарялан ... Харанагта, сэбэр паар ... таригдаhан шэниисын ...са hураггүй ондоо бай...ха юм. Евдоким Терентье..., эндэhээ гектарай хэды ...тнер тарян гараха гэжэ ...аш?—гэжэ, Охин-Булагай совхозой директор Сер... Гончикжапович Санжиев бригадир нүхэр Куре...ноо асууна.

—Хабар хахалжа тариhан ...рай ургаса хуряахадам... гектарай 15 центнер ...hон абтанал даа. Харин 840 гектар сэбэр паар ...ая газарhаамнай 20—... центнер тарян абтаха ...ой,—гэнэ тэрэнь.

...даншьегүй үндэрхэн гү...баадхихада сохигдо... тарянай тоо томшогүй ...бухалнууд бирайлдажа, ...эй саагуур баал сугл...луулжа ябаhан арба hайса гаран комбайн харагдаба. Хүсэтэ мотоорнуудай хада өөдэ хүндөөр зүдхэн хүнхинэлдэхэ абяан таряалан дээрэ минуташье таhалданагүй. Түбhэн хүнэй алхажа шадахаар бэшэ гэхээр үргэн томо баалнуудые комбайнууд нэгэ захаhаань hубин «залгижал» ябанад. Агрегадууд ойро зуурашье зогсоногүй. Комбайнуудай бункерайнь тарягаар дүүрэхэдэ автомашинанууд ябуудтань шахуу тодожо, кузов соогоо гоожуулаад лэ тоог тээшэ гүйлгэлдэнэ.

—Энээнhээ урагша отделени бүхэн өөhэд өөhэдынгөө комбайнуудаар ургасаяа хуряажа абадаг hэн. Тиихэдээ нэгэн гэбэл, тарян хүсэд эдеэшээгүй байжа, зарим комбайнниинь миин байдаг, бүтээсэ багатайгаар хүдэлгэгдэдэг, үгы гэбэл, ехэнхи тарянайнгаа эдеэшэшоод байхада, түргэн хуряаха гэхэдээ комбайнуудынь үсөөдэдэг бэлэй. Харин энэ жэлдэ совхозойнгоо бүхы комбайнуудые суглуулжа томодхогдоhон отряд эмхидхээбди. Тэдэнэр тарянай эдеэшэhэнэй зэргээр отделенинүүдтэ ябажа ургаса хадана, хуряана. Мүнөө нэгэдэхи, гурбадахи отделенидэ тарянайнь үшөө хүсэд эдеэшээгүй дээрэhээнь бүхы комбайнуудай хоёрдохи отделенидэ ерээд хүдэлжэ байна. Олон комбайнниие нэгэ бүлэг болгожо хүдэлгэхэдэ эдеэшэжэ эхилhэн тарян түргэн хадагдана, хуряагдана бшуу. Тиигээдшье манай эндэхи таряалан ехэнхидээ үргэлжэ, поли бүхэниинь 150—200 гектар болодог. Тиимэhээ техникэ олоор хүдэлгэхэдэ таатай. Хоёрдохёор, комбайнуудые томо бүлэг болгожо хүдэлгэхэдэ, сохигдоhон тарянае автомашинаар зөөхэдэшье нэгэ мүhэн боложо үгэнэ,—гэжэ нүхэр Санжиев хөөрэнэ.

Мүнөө совхоз дотор ургаса амяарлан хадалгада 10 комбайн, баал суглуулжа сохилгодо—16 комбайн хүдэлнэ. Совхоз дотор үдэр бури 200 гектар тарян баал болгогдоно, 250 гектар ургаса хуряагдана. Сентябриин 21-нэй мэдээгээр ажахы дотор хамта 4 мянган гектар тарян сабшагдаа, 3000 гектарта баал суглуулагдажа сохигдоод, ажахын тоогууд дээрэ хорёод мянган центнер орооhон оронхой. Бүхы ургасынь хахадhаа ехэнхи хуряагдаба.

Яблочное гэжэ газарай поли дээрэ хүдэлжэ байhан агрегадуудта ошобобди. Ногоон комбинзонтой хүдэр томо бэетэй буржагар үhэтэй, наранда ангашаhандал сайбар шара нидхэтэй хүн комбайнайнтаа жолооё туhалагшадаа барюулаад, өөрөө ябуудай дундань hүрэжэ буугаад, манда дүтэлжэ ерэбэ.

— Архип Коробенков, — гээд, тэрэ гараа үгэнэ.

—Энэмнай совхоз дотороо хоёр удаа чемпион болоhон хүн. Мүнөө жэлдэшье бултанhаа ехэ тарья хуряагаад байна. — гэжэ бригадир хэлэнэ.

—Бишэ Анатолий Шмелевтэ ахигдажа байналби. Бэрхээр лэ хүдэлдэг хүн байна даа. Тэдэшье энэ гайхалтай бэшэ. Тэрэмнай тарья хуряалгаар совхоз соогоо гурба удаа чемпион болоhон хүн ха юм. Тиимэ нүхэртэ ахигдахадашье гомдолгүй,—гээд, Архип Коробенков энеэбхилнэ.

—Үдэр соо хэды гектар тарья хуряанабта? — гээд асуубаб.

—Һаянай хура бороо ороогүй, яhала hаадгүй хүдэлөөбди. Гансахан hүүлэй табан хоног соо 1300 шахуу центнер тарья сохёоб. Тарянда орохоор хамта 2400 центнер орооhо сохёо гээшэ хаб. Юрэдөөл үдэрэй 25—30 гектар тарья хуряанаб даа. Үглөөгүүр шүүдэрэй хатамсаар гараад, hүниин тэн үнгэртэр, шүүдэрэй унатар хүдэлнэбди, —гэжэ тэрэ харюусана.

Удаань энэ Охин-Булагай совхозой Обоо, Яблочное гэжэ газарнуудтахи полевой стануудта хүрөөбди. Эндэ хүнүүдэй hайнаар амарха хамтын байра түхеэрэгдэнхэй. Хүнүүдэй эдеэлхэ зохидхон столовонуудтай. Улаан булангуудынь уряа лозунгнуудаар шэмэглэгдэнхэй, дүн харуулгын самбар дээрэ хэн комбайнерай хэды шэнээн тарья хадаhан, хуряаhаниинь тодоор харуулагданхай.

Обоо гэжэ газартахи тарянай тоог дээрэ шэнэ ургасын 10 мянган центнер орооhон буугаад байна. Тэрэниие элдэб оньhон машинанууд хатаана, сэбэрлэнэ, бэлэн болоhон орооhо үрэhэ хүрэнгэдэ хаана, Бэлэдхэлэй пунктда тушаажа эхилээ.

М. НАМЖИЛОВ.
Бэшүүрэй аймаг.

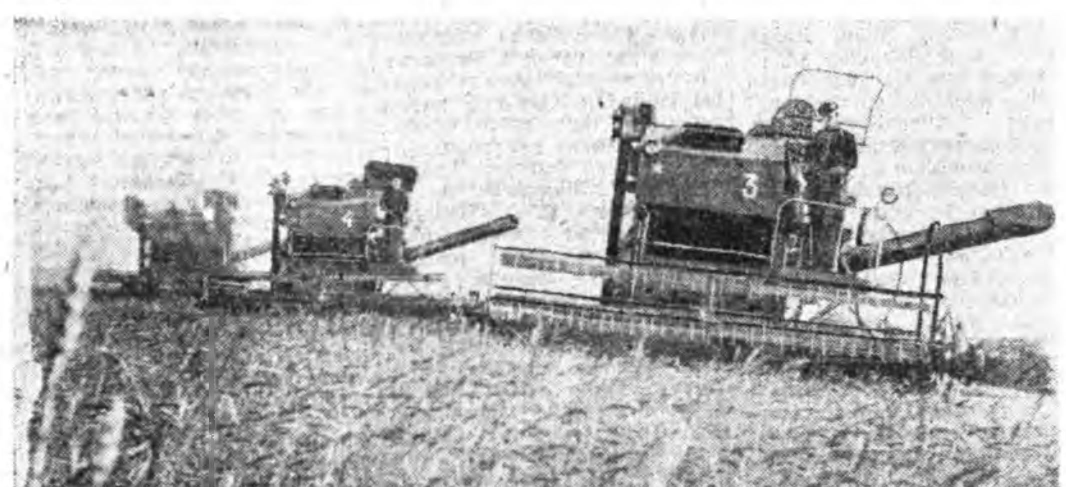

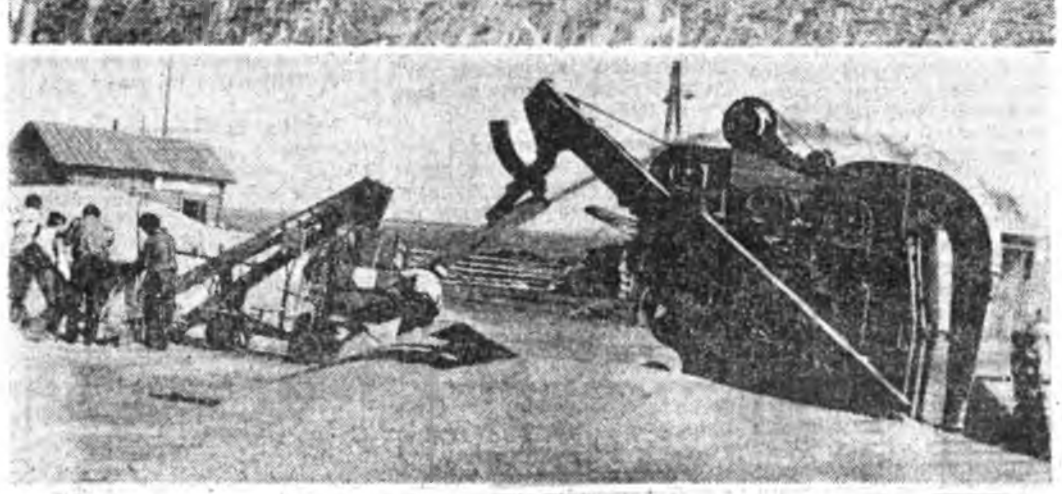

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Совхозой эгээл үнинэй комбайнернуудай нэгэн Фирс Разуваев өөрынгөө туhалагша Александр Коробенковтэй. 2. Эндэ бүхы комбайнуудыень хадалга, хуряалгада бүлэг бүлэгөөрөө хүдэлгэгдэнэ. Илангаяа баал суглуулжа сохилгодо ажахын бэрхэ комбайнернууд, совхоздоо тарья хуряалгын чемпион нэгэтэ бэшэ болоhон Анатолий Шмелев, Архип Коробенков гэгшэд мүнөө үдэр соо 30—40 гектар хуряажа, даабаряа 150 процент дүүргэнэ. 3. Нэгэдэхи отделениин Обоо гэжэ газартахи тоог дээрэ арба мянга гаран центнер тарян буугаад, тэрэниие сэбэрлэхэ, хатааха оньhон машинанууд үдэр hунигүй хүдэлгэгдэнэ.

АВТОРАЙ ФОТО.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР П. Б ЖАЛСАНОВАЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэhөөр 50 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, мал ажахыда олон жэлэй туршада hайнаар ажаллаhанайнь түлөө Социалис Ажалай Герой, Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой hаалишан нүхэр **Жалсанова Пыльжит Бальчиновнае** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Секретариин түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1973 оной сентябриин 27.

...ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указhаа

...ССР-эй МАЛ АЖАЛАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛЫЕ СССР-эй ...РДЕН, МЕДАЛЬНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

...союзна социалис мүрысөөндэ туйлаhан ехэ ...тынь, 1972—1973 онуудай үбэлжэлгын үедэ мал ...ай продуктнуудые ехээр абаха, бэлэдхэхэ талаар ...эн уялгануудаа дүүргэхэдээ, ажалай габьяа харуул...йнь түлөө иимэ хүнүүдые шагнаха гэбэл:

БУРЯАДАЙ АССР-hээ

«АЖАЛДАА ШАЛГАРЬАНАЙ ТҮЛӨӨ» ГЭЬЭН МЕДАЛЯАР

...имов Харлам Абросимовичые — Хоринин аймагай ... совхозой ахалагша ...

...асьев Мартин Кондратьевичые — Бэшүүрэй аймагай ... XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагша.

...насьева Валентина ...вна — Хэжэнгын аймагай Хэжэнгын совхозой адуулагша.

...насьева Ульяна Ива... — Загарайн аймагай «...» колхозой шубуушан.

...еева Валентина Да...новнае — Зэдын аймагай Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой hаалишан.

...маев Санжай Банза...вичые — Захаамин аймагай СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой ...уушан.

...ржапов Валерий Дон...вичые — Улаан-Үдын ... Ивалгын туршалгын ...бориин ажахын ахалагша хонишон.

...ржапов Пурбо Чой...вичые — Сэлэнгын аймагай Сэлэнгын совхозой ...ай рабочкомой түрүүлэгшэ.

...данов Чойжи-Даба ...вичые — Захаамин аймагай «Дружба» колхозой мал адуулагша.

Батуев Алексей Батуевичые — Бэшүүрэй аймагай Бэшүүрэй совхозой хонишон.

Башкирова Галина Галеевнае — Хоринин аймагай Дээдэ-Тайлсын совхозой тугалшан.

Бельская Феоктиста Семеновнае — Улаан-Үдын аймагай Сотниковай шубуунай фабрикын шубуушан.

Бутырина Фаина Васильевнае — Хяагтын аймагай совхозой hаалишан.

Бякова Евдокия Владимировнае — Кабанскын аймагай Кабанскын совхозой тугалшан.

Гармаева Александра Бадуевнае — Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон.

Гемогеева Розалия Тимургалеевнае — Зэдын аймагай Торинин шубуунай фабрикын шубуушан.

Главинская Лидия Михайловнае — Хяагтын аймагай «Пограничный» совхозой гахайшан.

Гороховский Михаил Нефедовичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Путь Ленина» колхозой мал адуулагша.

Григорьев Иван Ивановичые — Зэдын аймагай Зэдын совхозой мал адуулагша.

Гунзенов Бадма-Доржи Балдановичые — Зэдын аймагай Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон.

Гырылова Дари Дансоруновнае — Захааминай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой hаалишан.

Давыдов Еремей Авдеевичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон.

Данзанов Радна-Самбу Найдановичые — Зэдын аймагай «Коммунизм» колхозой ахалагша хонишон.

Дараева Цымжит Цыбиковнае — Хоринин аймагай Хоринин совхозой hаалишан.

Дармаева Даридулма Дарижаповнае — Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой hаалишан.

Дашиев Дондок Бадмаевичые — Сэлэнгын аймагай Сэлэнгын совхозой отделениие эрхилэгшэ.

Дугаров Доржи Рабсаловичые — Хурамхаанай аймагай Аргатын совхозой ахалагша хонишон.

Дымбрылов Ханда Чойдоновичые — Зэдын аймагай «Коммунизм» колхозой ахалагша хонишон.

Жалсанов Цыбан Очировичые — Яруунын аймагай Яруунын совхозой ахалагша малшан.

Жамцуев Дарма Доржиевичые — Зэдын аймагай «Мир» колхозой hүнэй фермын бригадир.

Заиграева Татьяна Константиновнае — Загарайн аймагай «Гигант» колхозой гахайн фермые даагша.

Закирова Тагзима Сабировнае — Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой hаалишан.

Занова Цырема Намитовнае — Хяагтын аймагай «Дружба» колхозой хонишон.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

Л. И. БРЕЖНЕВ К. Р. РОДРИГЕСТАЙ УУЛЗАА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев Кубын Коммунис партиин ЦК-гай Секретариадай гэшүүн нүхэр К. Р. Родригестай сентябриин 26-да уулзаба.

Советскэ Союзай ба Кубын хоорондохи бүхы харилсаа холбооё саашадань улам хүгжөөхэ, КПСС-эй Кубын Компартиин хоорондохи хани харилсаае хоёр арадай аша туhада бэхижүүлхэ, социалис хани холбоото оронуудай нэгэдэл бэхижүүлхэ, революционно, империализмда эсэргүү бүхы хүсэнүүдые нэгэдүүлхэ асуудалнуудые хани, халуун оршон байдалда үнгэрhэн хөөрэлдөөнүүдэй үедэ нүхэр Л. И. Брежнев К. Р. Родригестай зүбшэлөө. Хоёр талые hонирхуулдаг уласхоорондын хэдэ хэдэн гол шухала асуудалнуудаар hанамжануудаа хэлэбэ.

Арадай ажахы хүгжөөхэ түсэбүүдые дүүргэхын тула Кубын Компартиин, Революционно правительствын ба бүхы арадай ехэ хүсэлэлгэ, оролдолго гаргажа байhан тухай нүхэр К. Р. Родригес хөөрөө.

Социалис общество байгуулха, революционно туйлалтануудаа сахин хамгаалха, бэхижүүлхэ хэрэгтээ ехэ амжалтануудые туйлахыень нүхэр Л. И. Брежнев Кубынгаа ханинарта үнэн зүрхэнhөө хүсэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь нүхэр К. Ф. Катушев, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туhалагша нүхэр К. В. Русаков, мүн Кубын Компартиин ЦК-гай гэшүүн, Кубын Республикаhаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд нүхэр С. Агирредель Кристо хөөрэлдөөндэ хабаадаа.

Хөөрэлдөөн хани халуун, нүхэд ёhоной оршон байдалда үнгэрбэ.

(ТАСС).

А. Н. КОСЫГИН СКОПЛЕ ХОТОДО

СКОПЛЕ. (ТАСС). Македониин Социалис Республикын ниислэл—Скопле хэмжээнэйнгээ талаар Югославиин гурбадахи хото. 420.000 зонтой промышленна ехэ түб болоно. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин сентябриин 26-да эндэ ерэбэ.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшые угтахын тула Македониин Социалис Республикын Сугланай Түрүүлэгшэ Н. Минчев, республикын бусад хүтэлбэрилэгшэд, олониитын түлөөлэгшэд СССР-эй, СФРЮ-гэй гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэhэн аэродромдо ерээ.

А. Н. Косыгин, тэрээнтэй хамта ябаhан хүнүүд металлургическа заводто хүрэбэ. Советскэ Союзай техническэ туhаламжаар энэ завод үргэдхэгдэжэ байнхай. Совет хүндэтэ айлшаниие заводой хүдэлмэришэд хүндэмүүшэ халуунаар угтаа.

Заводой хэдэ хэдэн цехүүд соогуур ябажа хараhанай, үйлэдбэритэйнь танилсаhанайнгаа hүүлээр А. Н. Косыгин хотын үзэсхэлэн газарнуудтай танилсаhан, энэ хотодо Советскэ Союзай бэлэглэhэн комбинадай бүтээн гаргадаг хабсаргамал детальнуудаар бодхоогдоhон байрын гэрэй кварталнуудаар ябаhан байна.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай хүндэлэлдэ Македониин Социалис Республикын Сугланай Түрүүлэгшэ Н. Минчев үдын хойно обед эмхидхэбэ.

Хани, халуун оршон байдалда үнгэрhэн обедэй үедэ Н. Минчев, А. Н. Косыгин үгэнүүдые хэлээ.

БЕЛГРАД. (ТАСС). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин сентябриин 26-най үдэшэ Белградта бусажа ерэбэ.

Я. КАДАР ФИНЛЯНДИДА

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС). Финляндиин Республикын Президент Урхо Кекконенэй уряалаар эндэ ерээд байhан, Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Янош Кадар Президент У. Кекконентэй сентябриин 26-да уулзаба. Финляндиин талаhаа — гадаадын хэрэгүүдэй министр Ахти Карьялайнен, гадаадын худалдаа наймаанай министр Йерму Лайне ба бусад тушаалтад энэ хөөрэлдөөндэ хабаадаа.

ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Я. Кадар сентябриин 26-да Хиетаниемидэхи хүүртэ ошожо, Президент Ю. К. Паасикивиин хүүр дээрэ венок табиhан байна.

Болзорhоо урид дүүргэбэ

РСФСР-эй промышленность продукцинуудые гүрэндэ худалдаха ба олонхи гол шухала зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ талаар 1973 оной 9 hарынгаа түсэбые болзорhоо урид, сентябриин 26-да, дүүргэбэ.

(ТАСС).

ХЯАГТА ХОТОДО БАЯРАЙ ҺАЙНДЭР БОЛОЖО БАЙНА

УЛААН-ҮДЭ. (ТАСС-ай корр.). Хяагта — Монголой Арадай Республикын эгээн дээдэ шагналда — Сүхэ-Баатарай ордендо хүртэhэн, совет хото. Монгол арадай революционно тэмсэлэй түүхэдэ, совет-монгол аха дүүёhоной хани барисаанай, харилсаа холбооной тогтолго, хүгжэлгэдэ онсо ехэ үүргэ дүүргэhыень тэмдэглэн, Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулжа, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиум Хяагта хотые энэ орденоор шагнаhан байна.

Хяагта хото Монголой Арадай революциин түүхэдэ имагта ехэ үүргэ дүүргэhэн юм. Монголой, Совет Росиин түрүү үзэл бодолтой ажал ябуулагшад, революционернүүд энэ хотоор дамжуулан эгээн нягта холбоо барисаа бэелүүлдэг байгаа. 1920—1921 онуудай үедэ Сүхэ-Баатар эндэ нюусаар байрлаhан юм. Эндэhээ, хилэ дээрэхи хотоhоо, Монголой Арадай парти байгуулха эмхидхэлэй съезд зарлалгын бэлэдхэлые хүтэлбэрилhэн байха.

Хаан баануудай засаг унагаахын түлөө тэмсэлэй политическэ программа баталhан МНРП-гэй түрүүшын съездые Сүхэ-Баатар эндэ хани нүхэдтэеэ хамта үнгэргөө бэлэй. Революци эхилхэ тухай шиидхэбэри 1921 оной мартын hүүл багта, Хяагта хотодо зарлагдаhан МНРП-гэй ЦК-гай гэшүүдэй Арадай армиин штабай, партизан отрядуудай түлөөлэгшэдэй зүблөөн дээрэ абтаhан юм. Мүн эндэ Арадай саг зуурын түрүүшын правительство hунгагдаhан.

Сүхэ-Баатар 1921 оной октябрьда — Монгол орон дотор революциин илаhанай, арадай засагай тогтоогдоhоной hүүлээр — Хяагта хотодо хоёрдохёо ерэжэ, совет ханинартаяа уулзаhан, В. И. Лենинтэй бараалхахаяа эндэhээ Москва ошоhон түүхэтэй.

Хяагтын хүн зон монгол революционернүүдэй эндэ байhан нангин дурасхаалые хододоо hанажа байдаг. Мүнөө эндэ хоёр музей: нэгэниинь — Сүхэ-Баатарай нюусаар байрлаhан, буряад Б. Цыреновэй гэр соо; нүгөөдэнь — МНРП-гэй түрүүшын съездын болоhон, Н. К. Крупскаягай үйлсэдэхи тусгаар байшан соо нээгдэнхэй.

ХАРАТА МҮРДЭЛГЭ ХЮДАЛГА БОЛЮУЛГАХА!

Хардалга мүрдэлгэ, хашалга ба хюдалга хэрэглэн, сүлөөдэ дуратай Чилиин арадые hунгаhан замhаань хадуурууха hэдэлгэ гаргажа байгаа Чилиин хархис этэгээдүүдэй хорото муухай ябуулганuудые буруушааhан митингнүүд бүхы орон доторнай боложо байна.

ЛЕНИНГРАД. Эндэхи станок бүтээдэг Я. М. Свердловой нэрэмжэтэ нэгэдэлэй коллектив Чилиин арадтай hаналаа нэгэдэн талархалгын митингдэ суглараад, Чилидэхи сэрэгэй хунтын хорото муухай ябуулганuудые эрид шангаар буруушааба.

— Чилиин хархис этэгээдүүдэй зэрлиг бүдүүлиг аашанuуд бүхы совет хүнүүдэй дунда зэбүүрхэл үүсхэнэ. Чилидэ болоhон сэрэгэй урбалта тушаа КПСС-эй ЦК-гай мэдүүлгые, Советскэ правительствын мэдүүлгые станок бүтээгшэд бүрин дэмжэнэ. Сүлөөдэ дуратай Чилиин арадта эсэргүү мүрдэлгэ хюдалгануудые энэ дары болюулха эрилтэ табинабди, — гэжэ хүдэлмэришэн Н. Лебедев мэдүүлбэ.

ДОНЕЦК. Митингдэ сугларhан, «Донецкуголь» комбинадай Засядькын нэрэмжэтэ шахтоуправлениин нүүрhэшэд «Чилиин хархис этэгээдүүд үгы болог!», «Демократиие hүнөөгшэдтэ хараал шэнгэг!» гэhэн лозунгнуудые баринхай ерэбэ.

— Чилиин хуулита правительствые контрреволюционернүүдэй унагааhан ябадал, президент Сальвадор Альендиие, бусад түрүү үзэл бодолтой ажал ябуулагшадые алаhан ушар бидэнэй зүрхэ сэдьхэлые гүн ехээр доhолгоо. Советскэ правительствын мэдүүлгые бүрин hайшаана, дэмжэнэбди, сэрэгэй хунтын хорото аашануудые, хуули буса ябуулганuудые болюулха эрилтэ табинабди, — гэжэ проходчигуудай бригадир В. В. Кудинов хэлэбэ.

СТАВРОПОЛЬ. «Ставропольгорстрой» трестын барилга оньhожоруулдаг управлениин хүдэлмэрилэгшэд сэрэгэй хунтын гаргажа байгаа хуули буса, хорото хархис аашануудые эрид буруушаана.

Чилиин арадтай hаналаа нэгэдэн талархажа, тэрэнэй тэмсэлые hайшаан дэмжэжэ байhан туйхадаа Ставрополиин авто ажахынуудай нэгэндэ, хизаарай хэлхеэ холбооной управленидэ, эрдэм шэнжэлгын институтда, бусад эмхинүүдтэ болоhон митингнүүдтэ хабаадагшад мэдүүлбэ.

Улаан-Үдын «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденто «Электромашина» заводой крануудые бүтээдэг цехэй Виктор Каземирович Шпогиш гэгшын хүтэлбэрилдэг дархашуулай бригадын коллектив түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы оной даабарние болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэжэ, үдэр бүриин даабарине 120 процент бэелүүлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бригадын гэшүүн В. Любаев (зүүн гарта), В. Герасимов, бригадир В. Шпогин гэгшэд.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

КПСС-эй РАЙКОМОЙ ПЛЕНУМ

КПСС-эй Хяагтын райкомой ээлжээтэ пленум һаяхан болобо. Аймагай промышленна предприятинуу[д]ай абаһан социалис уялгануудай дүүргэлтын ябаса тухай, районно партийна организациин зорилго тухай асуудал пленум дээрэ зүбшэн хэлсэбэ. Партиин райкомой секретарь **Н. Л. Чимитов** энэ асуудалаар элидхэл хээ.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалаар 11 хүн үгэ хэлээ.

Энээнэй урда тээ болоһон пленумүүдэй шиидхэбэринүүдэй ямараар дүүргэгдэжэ байһан тухайда аймагай гүйсэдхэхэ комитедэй хүдөө ажахын управлениин начальник **А. А. Никитин** мэдээсэл хэһэн байна.

Районой партийна конференци зарлаха тухай, партийна организацинуудһаа делегадуудые түлөөлхэ нормо тухай пленум хаража үзэбэ. Районой партийна конференциие байгша оной декабрь һарада зарлаха гэһэн тогтоол баталжа абаба.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар зохихо тогтоол баталан абтаба.

Манай корр.

ШУХАЛА ХЭРЭГ

Искусственна аргаар хони үрэжүүлгэ мүнөө үедэ тон шухала хүдэлмэри болоод байна. Энэ хэрэг һайнаар үнгэргэбэл, ерэхэ жэлдэ һайн дүнгүүдые туйлаха байһанаа хүн бүхэн ойлгоно. Сэлэнгын аймагай ажахынууд хони олоор үдхэдэг гэжэ суутай. Тиимэһээ энэ хэмжээ ябуулгада тон наринаар, анхаралтайгаар хандаха хэрэгтэй байһаниинь мэдээжэ.

Аймаг соо бүхы дээрээ 100 мянган шахуу эхэ хонид бии. Тэдэниие шанар һайнтайгаар үрэжүүлхын тулада үрэжүүлгын пунктнууд бии болгогдон хой. Ахалагша хонишон бүхэн искусственна аргаар хонидые үрэжүүлхэ арга дүршэлөө дээшэлүүлхын тула тусхай һуралсал гараха ёһотой байгаа. Харин олонхинь энэ һуралсалда хабаадангүй үлэшөө. Тельманэй нэрэмжэтэ колхоздо энэ хүдэлмэри илангаяа муугаар ябуулагдаа. Тиимэһээ эхэ хонидые үрэжүүлгэ урагшаа ябанагүй.

Энэ кампанида коммунистнууд эдэбхитэйгээр хабаадалсаха ёһотой. Али болохын үүсхэл гаргажа, үльгэр жэшээ харуулжа ябаха гээшэ тэдэнэй нангин уялга. Энэ талаар Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо һалан бараг. Тэндэ 7 коммунистнууд үрэжүүлэгшэдээр ажаллана.

Тэдэнэй дунда Тубчин Даржаев, Цырендоржо Шарапов гэгшэд урагшатайгаар хүдэлнэ. Жэшээнь, Тубчин Даржаев 578 эхэ хонидойнгоо 450 толгойень, тиихэдэ Цырендоржо Шарапов 565 эхэ хонидойнгоо 400 гаряень үрэжүүлһэн байна.

Колхоз бүхы дээрээ 9350 хонидтой һаа, мүнөө хахадынь шахуу үрэжүүлэгдэнхэй. Энэ хүдэлмэри август һарын һүүл багһаа эхилээ, сентябриин хорёод гаранаар дүүргэгдэхэ ёһотой.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

Шиидхэхы, гурбадахи жэлэй уялгын дүүргэлтые шалганабди

ҮҮСХЭЛШЭД ҮГЭДӨӨ ХҮРЭБЭГҮЙ

Мухар-Шэбэрэй ажахынуудта һү һаали юундэ доошолноб?

Мал ажалай продуктнуудые бүри ехээр абаха, бэлэдхэхэ талаар бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ үргэнөөр хабаадая гэһэн үүсхэл республика дотороо түрүүлэн гаргаһан Мухар-Шэбэрэй малшад, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй абаһан уялга, хэлэһэн үгэнь бодотоор бэелүүлэгдэнгүй, хоохон уряал болоод үлэшэбэ. Юуб гэхэдэ, аймагай ажахынууд гүрэндэ мал ажалай продуктнуудые худалдаха гурбан кварталай түсэб дүүргэбэгүй. Үнгэржэ ерэхэдээ нёдондонойхидо орходоо сентябриин 16-най байдалаар һүн 10, мяхан—17,3, нооһон—16,1 үндэгэн—17,3 процент багаар худалдагдаа. Энэ үе соо үнеэн бүриһөө һү һаалга аймаг дотор 170 килограммаар доошолоо. Иимэ байдалые сагааруулха бодото нэгэшье шалтаг байхагүй. Зундаа бороо хуратай байжа, бэлшээриин ногоон хэзээ хэзээнэйхиһээ һайн байгаа. Тиимэһээ тэжээл үгы гэхэ үндэһэ баримта дурдаһанай хэрэггүй. Теэд ямар шалтагһаа һаали итэрээ доошолооб гэхэдэ, ажахы бүхэндэ һаалиин фермэнүүдэй ажал үндэһөөрнь һайжаруулха, һаалишад, үхэр адуулагшадай дунда үрэ ехэтэй үргэн мүрысөө дэлгэрүүлхэ талаар хэншье мүртэйгөөр хүдэлөөгүй гэжэ сэхэ руунь хэлэлтэй. «Мүнөө жэлдэ үбһэ ногооной ургаса һайн, малай эдихэ юумэн хаанашье элбэг, тиимэһээ һүн һаагдана бээз» гэжэ колхоз, совхозуудай олохон хүтэлбэрилэгшэд, партийна организациин секретарьнар болон хүдөө ажахын мэргэжэлтэдһээ эхилээд, фермэнүүдые даагшад, мал адуулагшад хүртэрөө һанаагаа амаршаһан байгаа бшуу. Эгээл энээнһээ уламжалан, малшадай дунда эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэри һуладаа, ехэ һүнэй тэмсэл мүртэйгөөр ябуулагдаагүй. Энээнээ баримталхын тулада нэгэ жэшээ дурдая.

Гүрэндэ һү худалдаха гурбан кварталай түсэбэй дүүргэлтын ябаса тухай мэдээндэ тайлбари хэхэдээ, аймагай Соведэй гүйсэдкомой хүдөө ажахын үйлэдбэриин управлениин зоотехник К. А. Торгашин аймагай газетэдэ иигэжэ бэшэнэ: «Һү һаали дээшэлүүлхэ талаар «Искра» колхоз бултанһаа һайнаар ажаллана. Колхозой һаалиин фермэнүүдтэ малшадай ажал эмхидхэгдэнхэй, хүдэлмэриин үдэрэй гурим наринаар сахигдана, үнеэд үдэртөө гурба дахин һаагдана. Үнеэн бүхэндэ сүүдхын 20 килограмм ногоон тэжээл, литр һүн бүридэ белок, витамин холисотой 200 грамм талха таряанай зүйл үгтэнэ...»

Үйлэдбэриин управлениин главна зоотехник Константин Антоновичой магтаһан, аймаг соогоо түрүү гэжэ нэрлэгдэһэн тус ажахы сентябриин 16-най байдалаар гүрэндэ һү худалдаха гурбан кварталай түсэб 90,9 процентдэ хүргэнхэй. Харин колхоз һү худалдаха 9 һарынгаа гүрэнэй даабари бэелүүлжэ шадаха гү? Тэрэнь бэрхэтэй. Юуб гэхэдэ, һаалинь мүнөө үдэр бүри урууга орожо байнхай. Жэшээнь, сентябриин 5-да ажахыда 44 центнер һүн һаагдаһан байбал, 13-да 38 центнер хүрэтэрөө доошолоо. Бэлэдхэлэй пунктда һү тушаалганьбаһал иимэрхүүгээр доошолно.

Тус колхоз һаалиин хоёр фермэтэй. Тэдэнь бэе бэеһээ тиимэшье холо бэшэ. Хонхоло тосхоной зүүн, баруун захада һууринжанхай. Байра байдалынь дарагар, үнеэд оньһон аргаар һаагдана. Фермэнүүд адли эрхэ байдалтай байбашье, үрэ дүнгынь ташха ондоонууд.

Бидэнэй һаяхан «Юбилейнэ» фермэдэ хүрэжэ ерэхэдэ, үдэрэй һаали түлэг дундаа ябажа байба. Теэд фермые даагша Н. А. Козлов, тоо бүридхэгшэ Т. С. Литвина гэгшэд энэ үедэ ажал дээрээ байбагүй. Һаалишад ябууд дундаа үнеэдээ һаажа дүүргэмсээрээ, гэр тээшээ гүйлдэнэд. «Юун болооб, хаана ошохоёо итэрээ яаранабта, хүтэлбэрилэгшэдтнай хаана гээшэб гэһэн асуудалдамнай, нэгэ эхэнэр зүг татан байгаад: «Хартаабхаяа малтажа байгаа юм ааб даа. Бидэшье умсынгөө хартаабхада яаража байнабди. Заяагүй наран гарабал» гээд саашалнаба. Ажалаа хэжэ дүүргээд, гэртээ ябахаяа байһан һаалишад Л. Г. Мальцева: А. И. Серебрякова, Г. А. Мальцева гэгшэдтэй хөөрэлдэхэдэмнай, фермэдэхи олохон дутагдалнууд элирбэ. «Һү һаали дээшэлүүлхэ арга боломжо яһала бии. Теэд хүтэлбэрилэгшэднай энээн тушаа һаналаа мүртэй табидаггүй. Бидэ «Шэнэ-Байдалай» фермэтэй мүрысэдэгбди. Теэд нэгэшье дахин хоорондоо ябалсажа, ажал хүдэлмэреэ шалгалсаагүйбди. Тэдэмнай маанадһаа ехэ һү һаадаг. Ошожо һаалишадтайнь хөөрэлдөө, дүй дүршэлтэйнь танилсаа һаа, ехэл һайн байгаа».

Эндэшье һаалишадай дунда мүрысөөн саарһан дээрэ үлэшэнхэй. Хэнэйнь түрүүлжэ ябаһаниие мэдэхын аргагүй. Тиихэдэ энэ зундаа орой хоёр үдэр амараа. Юуб гэхэдэ, һэлгэхэ һаалишан үгы. Арба хоноод хүдэлмэриин дүн гаргагдадаг. Эрхимлэжэ гарагшадта 3—5 түхэриг шан үгтэдэг. Моральна ямаршье урмашуулга хэгдэнэгүй. Бэлшээринь холо, үнеэн бүхэндэ сүүдхын 20 килограмм ногоон тэжээл үгтэдэг. Үсэгэлдэрэй хартаабха үгэжэ захалаа. Нүгөөдэ фермэдэ орходоо һүнэйнь тополиг һугаргүй дээгүүр. Гэбэшье, салин хүлһыень тон адляар түлэдэг. Ажалай түлбэри үгэхэдөө һүнэй тобоолиг дээшэ дүүлһые харалсадаг һаань, ехэл урмашуулга боложо үгэхэ һэн.

Эндэ һаалишан бүхэн 25 үнеэтэй. Тэдэнэйнь 16—18-нь һаагдана. Шэнэ түрэһэн үнеэе һайнаар эдеэлүүлхэ, үдэртөө хэдэн удаа һааха хэрэг эмхидхэгдэнэгүй. Мүн һүтэй, һубай үнеэд нэгэл алли тэжээл дээрэ байлгагдана. Һаалишан бүхэндэ үдэртөө, арбан хоногто хэды килограмм һү һаахаб гэһэн даабари үгтэнэгүй.

Тоо бүридхэгшые гэрһээнь урижа, фермын дансатай танилсахадамнай, һаалишад хоорондоо ехэ һүнэй түлөө балай тэмсэдэггүй байһаниинь элирнэ. Жэшээнь, фермын түрүү һаалишадай нэгэн У. П. Горюновагай үдэртөө 18 үнеэнһээ 150—160 килограмм һү һаажа байхадань, баһал 18 үнеэ һаадаг Т. М. Трофимова 120—130 килограммда арай шамай хүргэнэ. Фермэдэхи 355 үнеэдһээ һаалишад үдэртөө 15—17 центнер һү һаажа, 14—16 центнерыень тушаана. Һүүлэй үедэ һаалинь дээшэлхэһээ байтагай, харин доошолжо эхилээ. Хэрбээ сентябриин 1-дэ 17 центнер 91 килограмм һү һааһан һаа, сургаан хоногой туршада һаалинь 2 центнерээр доошолжо, 15 центнер 90 килограммда хүрөөд байха юм. Һаалинь хоногой туршада нэгэ-хоёр центнерээр дээшэлжэ, заримдаа урууга орожо байдаг. Тоо бүридхэгшэ Т. С. Литвина һаалиин үдэртөө нэгэ дээшэлжэ, нэгэ доошолжо байһанай шалтаг ойлгоногүй, гурбан квартал соо хэды шэнээн һү һаажа, гүрэндэ хэдыень худалдахаяашье мэдэнэгүй. Һаалишадшье энээниие мэдэнэгүй. Тиимэһээ тэдэнэр урдаа тодорхой зорилгогүйгөөр ажаллана. Фермынхид һү һааха, гүрэндэ худалдаха гурбан кварталай август һарын түсэб дүүргээгүй. Сентябрь һарада 634 центнер һү һааха даабаряа түрүүшын арбан хоногто мийн 168 центнертэ хүргөөд ябана.

Һү һаали дээшэлүүлхэ, гүрэндэ худалдаха талаар аймаг соогоо эрхимлэжэ ябаһан колхозой нэгэ фермын ажалтай танилсахадаа, иимэ дутагдалнуудтай ушарбабди. Харин эгээл гээгдэжэ ябаһан «Коммунизм», «Заганский» колхозууд, «Одон» совхоздо һү һаали дээшэлүүлхэ, гүрэнэй даабари дүүргэхын түлөө тэмсэл бүришье һуладашанхай. Эндэ һаалишад саг үргэлжэ дуталдажа, үдэр бүри хэдэн арбаад үнеэд һаагдангүй байжа, сагһаа урид шэргэдэг ушар али олон.

Гүрэндэ һү худалдаха 9 һарын түсэб сентябриин 16 най байдалаар 83,9 процент дүүргэһэн гэхэ гү, али аймаг соогоо дундуур зэргын ажахы гэжэ тоологдодог «Родина» колхоз һаалиин типовой нэгэ фермэтэй юм. Тэрэнь ашаглалтада үгтэһөөр хоёр жэл болобо. Эндэ 460 үнеэ 25 һаалишад харууһалдаг. Фермын ажалтай танилсахада, олохон дутагдалнууд баһал элирбэ. Нэн түрүүн мүнөө хүрэтэр үнеэдтээ ногоон тэжээл, талха таряанай зүйл үгэнэгүй. Бэлшээринь холо, алар наймаһ километр хүрэтэр үнеэд туугдана. Энэ намартаа үнеэдтэ нэгэ дахин куузику үгтөө. Тэрэниие асарха гэхэдэнь, трактор олдодоггүй. Хүтэлбэрилэгшэдынь һаалишадтаа «куузику өөһэдөө поли дээрэһээ гараараа зулгаажа асарагты» гэжэ хэлэдэг. Һаалишадай дунда мүрысөөн эмхидхэгдээгүй. Һарадаа, арбан хоног соо хэды килограмм һү һааха даабаритай байһанаа һаалишад баһал мэдэнэгүй. Малшадай культурна ажаһуудалай эрилтэ хүсэдөөр хангагданагүй. Автолавка ябадаггүй, тосхондохи эд барааной магазин зундаа үргэлжэ хаалгатай байгаа, мүнөөшье томо хара суургаар суургадаатай зандаа. Дэлхэй дээрэ, орон дотор, республика, аймаг соо боложо байһан шэнэ һониннуудаар хөөрэлдөөн үнгэргэгдэнэгүй, агитатор, политинформаторнууд энээ руу харгыгаа мартажархинхай. Хүдөө ажахын мэргэжэлтэд малшадта үсөөн ерэдэг, ажал хүдэлмэриин ябасаар балай һонирходоггүй, малшадта туһаламжа үзүүлдэггүй.

Колхоз хоёр жэлэй саада тээ ондоо тээһээ һайн үүлтэрэй зуугаад амэ хашараг, гунжадые асарһан юм. Тэдэнь амяарлан харууһалагдажа, һайн рацион дээрэ эдеэлүүлэгдэхэ зэргэтэй аад, тиигүүлэгдэнэгүй. Эдэ бүхы дутагдалнуудые һаалишад С. У. Кадырова, Н. М. Голендухина, Р. К. Бикмулина гэгшэд хөөрэжэ үгэбэ.

Һү һаажа, гүрэндэ худалдаха талаар аймаг соогоо эрхимлэжэ ябаһан «Искра», дундуур зэргын гэжэ тоологдодог «Родина» колхозуудай һаалиин фермэнүүдтэхи дутагдалнууд эндэ харуулагдаба. Энээгээр жэшээлбэл, эгээн һүүл барижа ябаһан ажахынуудай һаалиин фермэнүүдэй хүдэлмэри ямар байһаниинь мэдээжэ болоно ааб даа.

В. БАЙРОНОВ,
хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ, шанар һайжаруулха аймагай инспекциин инспектор.

В. ШИРДАРМАЕВ,
аймагай «Ленинэй зам» газетын хүдөө ажахын таһагые даагша.

Б. ЖАМБАЛОВ,
манай корр.

БҮХЭСОЮЗНА МҮРЫСӨӨН

КПСС-эй Обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, Облпрофсоведтэ

РЕСПУБЛИКЫН МАЛШАДАЙ БҮХЭСОЮЗНА СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД

«1972—1973 онуудай үбэлэй үедэ малай ашаг бүри ехээр абадаг, бэлэдхэдэг болохын түлөө малшадай дунда бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ [...]нүүд тухай» РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй [...] оной декабриин 8-най № 723 тогтоолтой, мүн КПСС-эй Буряадай обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй болон облпрофсоведэй 1972 оной декабриин [...] № Б—42/8 тогтоолтой зохилдуулан, республикын малшадай дунда дэлгэрһэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые хаража үзөөд, КПСС-эй обком, БурАССР-эй Министрнүүдэй Совет, облпрофсовет иигэжэ тогтообо:

Социалис мүрысөөндэ илаһанда тоолоод, мал ажалай удаадахи түрүүшүүлдэ КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй болон облпрофсоведэй Хүндэлэлэй грамота, 40—50 түхэригэй сэнтэй үнэтэ бэлэг тустань барюулха гэбэл:

КАБАНСКЫН АЙМАГҺАА

Мертвецова Анастасия Дмитриевнада — «Ше[...]ский» совхозой тугалшан.

Плюснина Мария Иннокентьевнада — Оймо[рой сов]хозой гахайшан.

Помазкина Матрена Николаевнада — Байгалай [сов]хозой гахайшан.

Рыкова Людмила Владимировнада — Кабан[ский] совхозой шубуушан.

Соловьева Мария Степановнада — Кабанскын [сов]зой шубуушан.

Суворова Татьяна Александровнада — Кабан[ский] совхозой шубуушан.

ХЭЖЭНГЫН АЙМАГҺАА

Бадмаева Пылма Жамсарановнада — Заға[һатын] совхозой ахалагша хонишон.

Бадмаева Цыренмыдыг Бадмаевнада — «Перв[...]ский» совхозой ахалагша хонишон.

Галсанова Дулма Гармаевнада — Худанай сов[хозой] һаалишан.

Иванов Илья Трофимовичта — Худанай сов[хозой] һаалишан.

Нестерова Елизавета Борисовнада — Чисааны[н сов]хозой ахалагша хонишон.

Николаева Цындема Васильевнада — Загаһатын [сов]хозой һаалишан.

Павлова Агафья Тимофеевнада — «Первомай[ский]» совхозой һаалишан.

Потеев Петр Казановичта — Загаһатын сов[хозой] адуушан.

Раднаев Ринчин-Нима Раднаевичта — Худанай [сов]хозой ахалагша хонишон.

Рампилов Вандан Намсараевичта — Худанай [сов]зой ахалагша хонишон.

ХУРАМХААНАЙ АЙМАГҺАА

Аюшеева Пуржима Бадмаевнада — Аргатын со[вхо]зой ахалагша хонишон.

Балданов Эрдыни Базаровичта — Гааргын совх[озой] ахалагша хонишон.

Банаева Светлана Нимаевнада — Хурамхаанай [сов]хозой ахалагша хонишон.

Батуева Бальжина Бадмаевнада — Ленинэй нэр[эм]жэтэ колхозой мал адуулагша.

Бурцев Алексей Гурьяновичта — Һахалиин со[вхо]зой адуушан.

Буянтуев Петр Балдуевичта — Гааргын совх[озой] ахалагша хонишон.

Гармаева Цыпилма Гомбоевнада — Ленинэй нэр[эм]жэтэ колхозой һаалишан.

Долонов Гомбо Монтоевичто — Хурамхаанай со[вхо]зой ахалагша хонишон.

Доржиева Самажаб Гармаевнада — Дэрээнэй со[вхо]зой тугалшан.

Лоргохтоева Эмма Емельяновнада — Дэрээнэй [сов]хозой ахалагша хонишон.

Соломинская Елена Алексеевнада — Һахалиин [сов]хозой һаалишан.

ХЯАГТЫН АЙМАГҺАА

Баннова Ирина Климовнада — Ехэ-Нугын совх[озой] һаалишан.

Галсанов Пурбо Гармаевичта — Ранжуровай нэр[эм]жэтэ колхозой ахалагша хонишон.

Гатаулина Анна Газизовнада — «Дружба» кол[хо]зой тугалшан.

Гладышева Наталья Павловнада — «Погранич[ный]» совхозой гахайшан.

Гомбоева Долгор Санжиевнада — «Погранич[ный]» совхозой һаалишан.

Дабадоржиева Пансал Николаевнада — Хяаг[тын] совхозой ахалагша хонишон.

Дамбаева Октябрина Самбуевнада — Ранжуро[вай] нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон.

Данзанова Дарима Доржиевнада — Алтайн совх[озой] тугалшан.

Дубинина Мария Васильевнада — Ранжуровай [нэ]рэмжэтэ колхозой техник-үрэжүүлэгшэ.

Игумнов Петр Петровичто — «Заря» колхозой аха[лаг]ша хонишон.

Кузнецова Полина Якимовнада — Хяагтын совх[озой] гахайшан.

Найданова Медыгма Раднаевнада — Алтайн со[вхо]зой һаалишан.

Перевалов Николай Романовичта — «Дружба» кол[хо]зой адуушан.

Семенова Евгения Ивановнада — «Родина» колхо[зой] һаалишан.

Серебренников Константин Михайловичта — Хү[...]риин совхозой ахалагша хонишон.

Цыренжапов Цыремпил Жадамбаевичта — Алт[айн] совхозой ахалагша хонишон.

Чагдурова Мария Арьяевнада — Алтайн совхозой [ту]галшан.

Шарифулина Майсуфа Шарифуловнада — «Друж[ба]» колхозой шубуушан.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

ТАЛЫН ҺЭБШЭЭН

Очерк

1.

ЭНЭ ТАЛАДА гараха бүхэндөө эдир хүбүүнэй зосоо уужам болоно, дуу дуулашаха дураниинь эжэ эхигүй хүрэдэг бэлэй. Илангаяа хабарай һайхан сагай үсэр энэ талаар хүнгэн һэбшээн хүлгэн ээрэмшээжэ, хаанаһаашьеб холоһоол асарһан амар мэндээ хүргэдэг. Тэрэ Сагаан-жалгын үбэрөөр хүнхинэлдэжэ ябаһан хоёрхон тракторай абяан үглөөнһөө хойшо агаарта хөөрэн дэгдэһэн жэргэмэл шубуудай жэрьеэнтэй нэгэдэжэ, талын ямаршьеб нэгэ гайхамшаг һайхан хүгжэм шэнтээр дуулдаха. Тэрэ сагта Бургаастайн энэ талада оройдоол хоёрхон трактор бии һэн. Тэдэниие[л] үхибүүд тойрошохо. Харин Пунцыкцырен хүбүүн тракторта бэшэ, моридто ехэл дуратай байһандаа, нүхэдөө гайхуулдаг бэлэй.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай эхилхэдэ, Пунцыкцырен оройдоол арбан нэгэтэй байгаа. Тиибэшье һаа. «Комсомол» колхозой хоёрдохи бригадын ёһотойл моришон, ёһотойл бухалшан болоһон ябаа.

Арбан дүрбэтэйһөө газар хахалжа эхилээ. Хабарай хагсуу һалхинда урал аманайнгаа хаха унатар, хасарайнгаа сахалайтатар, хүл гарайнгаа һаарита тар газар хахалдаг бэлэй.

Нэгэ ушарые Пунцыкцырен тон элихэнээр һанадаг.

... Буридаг хоёр сараар газар хахалһан Пунцыкцырен хүбүүн һүни орой Бургаастайн полевой станда хүрэжэ ерэбэ. Түрэһэн нагасань—бригадир Тыгшеев—хэдышье гангардаг, самнадагшье һаа, үнэн дээрээ сагаалмар, һайн сэдьхэлтэй хүн һэн. Мүнөө тэрэнь һанаагаа зобошонхой, хүлеэжэ байба.

Хоёр сарай шииганалдаһаар дүтэлхые абяархамсаараа, бригадир яаруу угтан гараба. Тэрэ һанаа зобонги асууба:

—Хүбүүн, ятараа оройтообши?

Сарнүудайнгаа хөөмэгшэ мулталжа байһан Пунцыкцырен һулахан хоолойгоор иигэжэ харюусаба:

—Нормоёо дүүргээгүй аад...

—Дүүргээ хүн гүш?

—Дүүргээ...

Пунцыкцырен уруу дүрүүхан гэртэ оробо. Хүнжэлдөө үни хада оронхон анзаһашан һамгад һэришоод, гүлмэр хүбүүнэй нормоёо дүүргэхэеэ яажа оролдоһон тухай гүбэр-шэбэр хөөрэлдэжэ, энеэлдээдшье абана. Ушарынь юуб гэхэдэ, Пунцыкцырен нэтэл юумэ хэһэн байгаа хаш.

— Шүдхэршни... нэтэрүү гээшэнь!

— Нормоёо дүүргэдүйдөө байрадаа бусахагүйб гээ һэн.

— Нагаса харааха гэжэ айгаа бэшэ гү?

— Үгыл даа. Тэрэ гүйжэ ошоно һэмнай...

Иимэ хөөрэлдөөе Пунцыкцырен шагнаагүй. Түргэхэн нюур тараа угаагаад, хоёр-гурбан аяга аарса гүдамхяад, хүнжэлдөө орошоо һэн.

Харин үглөөгүүр эртэ бодоһон тогоошон эхэнэр сошонгёор һүхирбэ:

— Кухни соомнай галуун үхэшөөд хэбтэнэ!

Гайхалдаһан һамгад эдеэ шанадаг таһалгын сонхоор үлэгшэлдэбэ. Үнэхөөрөөшье, нарбагар томо галуун пеэшэнэй хажууда хэбтэбэ. Бригадир Тыгшеев хүхюунээр дүүгарба.

— Ёһотойл гоё шүлэн болохоёо эндэ ерээд үхэшэһэн галуун гээшэл!

— Үгы, энэтнай үхэһэн бэшэ, хүнэй алаад асарһан шубуун бэшэ аал?— гэжэ хэншьеб гайхаба.

Бригадир шубууе үргэжэ байгаад хараба. Буугай һомондо дайрагдажа үхэһыень обёоромсоороо, һанаа алдаад:

— Пунцыкцыренэй ажал даа. Үсэгэлдэр дан орой болоо һэн. Шүдхэршни...— гэжэ хорогүйгөөр хэлэбэ.

...Пунцыкцырен газар хахалха нормоёо эртэшэг дүүргэхэ байгаа. Теэд нара орохо болоһон хойно нэгэл юумэ болошоо. Зүүн-урдаһаа һүрэг галуун ниидэжэ ерээд, Сагаан-жалгын нэгэ талада буушаба. Арбан дүрбэн наһатай анзаһашанай агнууриин «хорхой» айхабтар ехээр хүдэлжэ, ороо һоо шэрэжэ ябаһан Миша баабай гэжэ үбгэнэй хуушан дробовик буу абаад, галууд тээшэ марьяашоо һэн.

Анзаһашан һамгад эдэ бүгэдые хараһан аад, бригадирта юушье хэлээгүй.

Үни заяанай мяханай үнэр үзөөгүй анзаһашад галуунай шүлэ эдижэ жаргабад, хорөөо дарабад. Шүлэеэ халбагадаха забһартаа Пунцыкцырениие магтабад.

Галуу агнажа һаатаһан Пунцыкцырен газар хахалха нормоёо дүүргэжэл һалаа ха юм.

2.

ДАЙНАЙ ТЭРЭ шэрүүн жэлнүүдтэ ажалай амта танижа, альгаяа холоожо эхилһэн Пунцыкцырен хүбүүн һургуулияа орхихо баатай болоо һэн. Яахабши?! Пунцыкцыренэй үеын хүбүүд, басатадай олонхинь һургуулияа тиихэдэ орхидог бэлэй.

Колхозой бригадын учетчик, моришон, сеялкэшэн, анзаһашан ябаа. Юрэдөө, хүдөөгэй ажалай амта һайса таняа. Гансал нэгэ юумэндэ ябаагүй. Булад хүлэг жолоодоогүй. Зүгөөр бүсад ондоо ажалда залуу хүбүүн ябажа, нилээд дүй дүршэлтэй болоһон юм. Теэд хонишон болохо тухайгаа Пунцыкцырен юундэшьеб бодожо үзөөгүй ябаа һэн.

Нэгэтэ тэрэниие Хэжэнгын совхозой контородо дуудаба. Совхозой директор Дондок Дашиевич Дугаров холоһоо эхилээ һэн. Хонишоднай бултадаа шахуу наһатай боложо байна, залуу, шираг хүбүүдэй хони харуулалдаг һаа, һайн бэлэй гэхэ мэтые директор тоолобо.

— Бодожо үзэхэб, — гэжэ хэлээд, Пунцыкцырен контороһоо гараа һэн.

Үнэн дээрээ бодожо үзөө. Цырен-Дыжит нүхэрынь хониндо үнинэй ябаһан. Дүй дүршэлтэйшье болонхой. Харин Пунцыкцырен... хонин ажалые муушаг мэдэхэ байгаа. Тиибэшье хонишон болохо гэжэ шиидээ һэн.

...Тэрэ гэһээр олон жэл үнгэрбэ. Хэжэнгын совхозой түрүү хонишодой тоодо Пунцыкцырен Бальчиндоржиевай нэрэ хододоо оролсоно.

«Мал тэжээһэн ама тоһодохо» гэжэ буряад арадай үгын сэсэн мэргэн байһаниие Пунцыкцырен бэе дээрээ үзөө.

Хонишоной ажалай хүшэр хүндые хүдөө нютагай хүн зон һайн мэдэнэ. Эдэ хүнүүднай жэлэй дүрбэн сагта амаралта гэжэ мэдэнгүйгөөр ажаллажа гарана гээшэ ааб даа. Тингэжэ ажаллаагүй һаа, амжалта хаанаһаа туйлахабши?!

Бальчиндоржиевай отарынхид энэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 93 хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр хүхэ ногоон дээрэ табиба. Энэнэй урда тээ бүри амжалтатайгаар ажалладаг һэн. Зуутанайшье тоодо ябаа.

— Үнгэрһэн үбэлнай гайтайл байгаа даа. Нёдондо ган гасуур боложо, тэжээл багашаг һэн. Тиибэ ябабашье һаань, оролдоо гээшэбди. Урда жэлэйхидэ, 1972 онойхидоол адляар түл абажа шадабагүйбди,— гэжэ ахалагша хонишон Пунцыкцырен Бальчиндоржиев халаглана.

3.

ХЭЖЭНГЫН ГОЛ. Эндэ тэрэнэй отара түбхинэнхэй. Мүнөө жэлдэ ургаса ногоон нилээд һайн байжа, бүхэли үбэл, хабартаа хонидтонь хүрэхэ үбһэ тэжээл абтаба.

...Талын һэбшээн аляархангяар үлеэжэ, хэнзэ ногооной үзүүрнүүдые наартайгаар эльбэнэ. Бэлшээжэ ябаһан зургаан зуу гаран хонидые тоолоһондол аянай шубууд доогуур ниидэн, Хөөлэнтии нуур тээшэ ошоно.

«Москвич-412» түхэлэй машинаараа Пунцыкцырен Бальчиндоржиев гүйлгэжэ ерэбэ. Үбэлжөөнэйнгөө байра шалгана. Хашаа хорёогоо шэнээр, зэһабарилжа эхилнэ. «Хүйтэн үбэл боложо магад. Ута намар болоол һаа. һайн бэлэй. Хонидоо таргалуулжа абаха һэм», — гэжэ хонишон досоогоо бодоно хэбэртэй. Хэдэн хүнтэй хамтаржа, хашаа хорёогоо заһабарилжа сүлөөгүй ябахадаа, эдир наһаяа һанажа, уярна хэбэртэй.

Зүб даа. Пунцыкцыренэй эдир наһан хүшэр хүндэ байгаа. Теэд тиихэдэ хатуужал абаһан хүбүүд мүнөөшье тэрэнээ заахашье алдаагүй, хонин һүрэг үдхэхэ хэрэгтэ нангин хубитаяа оруулжа ябана.

...Талын һэбшээн Пунцыкцыренэй нюур руу үлеэнэ. Хабарай һалхинда хони адуулжа харалшаһан шарайдань баярай тэмдэг үзэгдэнэ. Һэбшээ һалхин аятайханаар хүлтэн үлеэжэ, ерээдүйн амжалта, илалта тухай баярай үгэнүүдые хонишоной шэхэндэ шэбэнэнэ хэбэртэй.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

1974 ОНОЙ МАЙ ҺАРЫН ТҮСЭБӨӨР

Манай фотокорреспондент Ц. Цыренжаповай буулгаһан энэ зураг дээрэ Улаан-Үдын «Теплоприбор» заводой Валерий Кислых гэгшын хүтэлбэрилдэг түрүү бригадын гэшүүдые харанат.

Тус бригадынхид заводто бүтээгдэһэн продукциие ябталан хайрсаглажа, хэрэгтэй газартань эльгээжэ байдаг юм. Бригадын гэшүүд ажалай үндэр бүтээсэ туйлана, тэдэнэр мүнөө 1974 оной май һарын түсэбөөр ажаллана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ю. Гаврилов (зүүн гарһаа), В. Изосимов, В. Димов, Ю. Хитров, В. Кислых, (бригадир), В. Филиппов, М. Матвеев ба А. Нагаев.

Соведүүдэй хүдэлмэри

ҺУРГУУЛИДА — БҮГЭДЫН АНХАРАЛ

...һаахан ажалшадай депутатый Хяагтын городской Соведэй сесси боложо, «СССР-эй ...довно Соведэй 6-дахи сессиин шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ талаар городой һургуулинуудай урда табигдаһан зорилгонууд тухай» асуудал зүбшэн шэлсэгдээ.

...Хяагтын исполкомой арадай гэгээрэлэй таһагые даагша П. М. ...еев элидхэл хэһэн байна. Юрэнхы эрдэм, ниитын һуралсалай һургуули арадай ...оролдо горитой һуури ...даг. Юуб гэхэдэ, хүнүүд ...тал һургуулида һуралсаад үедөө эрдэм ухаанай үндэһэ һууринуудтай танилсахаһаа ...на, һайн һайхан шэнжэ ...тай боложо гарадаг юм.

Аймагай арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд залуушуулые бүхыдэнь юрэнхы дунда эрдэмтэй болгохо ажалые дүүргэхэ тушаа КПСС-эй XXIV съездын баталан абаһан шиидхэбэринүүдые хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ, мүн энэ асуудалаар КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол дүүргэхэ зуураа, городой, мүн хүдөөгэй һургуулинуудтахи хүдэлмэри һайжаруулха талаар хэдэ хэдэн шухала хэмжээнүүдые абаһан байна.

— Һуралсалай үнгэрэгшэ жэл муу бэшээр үнгэрөө, — гэжэ нүхэр Матвеев мэдээсээ. — Һургуулинуудай материальна баазань нилээд һайжараа. 1972 ондо 1-дэхи дунда һургуулиин һурагшад 960 хүнэй һууритай шэнэ байшантай болоһон юм. Городой һургуулинууд нэгэ халаан соо хүдэлдэг болоо. Ном заалгые саашадань һайжаруулха зорилгоор городой һургуулинууд кабинетнэ гуримаар ном заадаг болоо. Иимэ гурим хэрэглэхэдэ техническэ хэрэгсэлнүүдые, харуулан ойлгуулха зүйлнүүдые ашаглаха, хэшээлнүүдэй аша үрэ дээшэлүүлхэ арга олгоно. Иимэ хубилалтануудай хэгдэһэнэй ашаар һурагшадай успеваемость 98,6 процент хүрэтэрөө дээшэлээ. Мүн эрдэм мэдэрэлынгшье ехэ болоно гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Иимэ амжалта багшанарай оролдосотой бэрхэ ажалһаа болоһон байна.

Эрдэм мэдэрэлээ саг үргэлжэ дээшэлүүлһэнэй, хэшээлнүүдэй аша үрэ дээшэлүүлхэдэ туһалдаг шэнэ арга методуудые бэдэрһэнэй, ажалдаа ехэ дуратайгаар хандаһанай ашаар лэ эдэ бүхы амжалта туйлагдаа.

Һурагшадай хоёрдохи жэлээ нэгэ класстаа һуулгые болюулха тухай асуудал гол шухала асуудал байһан зангаараа, — гэжэ элидхэлшэ саашань үргэлжэлүүлээ. 2-дохи һургуулида, найман жэлэй һургуулида, мүн интернат-һургуулида хоёрдохи жэлээ 32 һурагшад үлөө. Эдэ тоо, баримтанууд хүнэй һанаа сэдьхэл зобооно.

Һургуулинууд һурагшадые 9-дэхи классуудта абаха түсэбөө дүүргээгүй. 1972—1973 онуудай һуралсалай жэлнүүдтэ 95 һурагшад һургуулиһаа гаража ошоо. Бүгэдэ ниитын найман жэлэй һуралсал тухай Хуули, мүн нэгэдэхи, наймадахи, юһэдэхи, арбадахи классуудта һурагшадые абаха арадай ажахын түсэб дүүргэгдэнэгүй гэжэ сесси дээрэ тэмдэглэгдээ. Һургуулинуудай директорнууд ниитын эмхинүүдэй туһаламжаар һургуулиин наһанай бүхы ухибүүдые һуралсалда хабаадуулха уялгатай.

Залуушуулые үдэшын, заочно һуралсалда хабаадуулха тухай асуудал депутадууд хаража үзэхэ зуураа, һурагшадые һургуулида абаха хэрэгтэнь үдэшын, заочно һургуулинуудай дирекцидэ предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд зохихо туһаламжа хүргэхэ зэргэтэй гэжэ тэмдэглээ.

Депутадууд элидхэл зүбшэн хэлсэхэдөө, ургажа ябаа залуу үетэниие һурган хүмүүжүүлхэ хүдэлмэриие яажа һайжаруулхаб гэһэн асуудалнуудта тогтожо, һанамжануудаа хэлээ.

Һургуулинууд, түрэлхид болон эмхинүүд нягта барисаатайгаар ажаллаад байбал, КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ туһалха байна.

Залуушуулые үргэлжэ дээрэнь дунда эрдэмтэй болгохо зорилгые бэелүүлхэ талаар шиидхэбэри сесси баталан абаһан байна.

Л. ИГУМНОВА,
«Ленинское знамя» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

Таниие ямараар ханганаб?

...ХАРГЫНЬ — МАЛШАДТА

...най Зэдын аймагай ...дай ажаһуудалай хэ... хангаха комбинадта ...ой, дарханай, гуталай, ...абарилгын цехүүд, па...херскэ, фотографи хү... Эдэб олон мэргэжэлэй ...гаран хүн ажалшадай ...далай хэрэглэмжэ хан... ажал хэдэг.

...дэлмэримнай жэлһээ ...ехэ боложо байдаг. Юун...лэ, хүдөөгэй хүн зоной ...ургэдөө, тэдэнэй һай... ажаһуудаг болохо бүри ...хы туһаламжаяа үргэд... шэнэ арга дүршэлнүүдые хэрэглэхэ ушар бидэндэ гарадаг байна.

Хэдыхэн жэлэй урда тэрэ колхоз, совхозойхид манай комбинадта өөһэдөө ерэжэ, захил хэдэг һэн. Харин мүнөө манай хүдэлмэрилэгшэд тэдэндэ ошоно. Тиигэжэ тэжээл бэлдэлгэ, таряа хуряалга, мал харалга дээрэ ябаһан хүн зон ажал хүдэлмэриһөө һаатахагүй аргатай болоо. Жэшээнь, мүнөө комбинадаймнай тусгаар түхеэрэгдэһэн хоёр автомашина Борьёогой ба Дэрэстэйн ажахынуудай хүн зондо ошоод, малшадай, таряашадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха хүдэлмэри хэжэ ябана. Үшөө нэгэ машинамнай һаяын үдэрнүүдтэ холын бэлшээриин малшадта ошохо гэжэ байна.

Тус машинануудта оёдолшон, модошо дархан, парикмахер, фотограф суг хамта һуужа (үшөө лектор, медицинын хүдэлмэрилэгшэ заримдаа хабаададаг) хүдөө гарадаг байна. Тэндэ зонһоо захилнуудые абадаг, заримыень байра дээрэнь дүүргэдэг. Оёдолшон М. Чойжинова энэ хүдэлмэридэ ехэ дүршэлтэй болонхой. Тэрэнэй оёһон хубсаһан нэгэтэшье гологлоогүй юм. Тиихэдэ автомашинын жолоошон С. Москвитин, наймаалагша М. Батуева гэгшэд хүн зондо хүндэтэй болонхой. Нүхэр Батуевагай оролдолгоор хүдөөгэй хонишод, малшадта эд бараа, амһарта, шэл, хадааһа, шэрэ гэхэ мэтэ хэрэгсэлнүүд гэртэнь асарагдадаг болонхой.

Юһэдэхи табан жэлэй шиидхэхы гурбадахи жэлдэ манай комбинадай коллектив эрхим һайнаар хүдэлжэ, хүдөөгэй ажалшадай түсэб, уялгануудаа үлүүлэн дүүргэхэдэнь туһалха зорилготой юм. Гадна бидэ мүн лэ өөһэдын түсэбтэй гээшэбди. Жэлэй эхинһээ хойшо комбинаднай зургаан һарынгаа түсэб 100,6 дахин, харин найма һарын түсэб 100,1 процент дүүргээд ябана.

Л. МАРИКОВА,
Зэдын аймагай ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха комбинадай хүдэлмэрилэгшэ.

...РОНОЙМНАЙ ...Й МОДОНОЙ БАЯЛИГ

...дай ажахын экономико ...айга, тэрэнэй баялигуу...р хүгжэжэ шадахагүй ... Ой модонһоо мебель, ...н, целлюлозо хэгдэнэ, ...дада модон ехээр хэрэг...э. Ой тайга соо үрэ ... һархяаг урганa гээшэ. ...модон таряашадай туһа... миллион хүнүүдэй амар...ангадаг газар юм.

...муннис парти, Совет ...тельство ой тайгые хам..., баялигуудыень арь..., ашагтай һайнаар хэ... асуудалда ехэ анхарал ...уна. «Байгаалиин ха...шангадхаха ба байгаа...баялигуудые хэрэглэлгэ һайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол энэ асуудалда зорюулагданхай.

Ороноймнай национальна агууехэ баялиг — ой тайга хамгаалха, арьбадхаха, ашагтай һайнаар хэрэглэхэ хэрэг хадаа ой модоной ажахын, модо бэлдэхэлэй, модо болбосоруулгын болон целлюлозно-саарһанай промышленностиин гурбан миллион хүдэлмэрилэгшэдтэ даалгагданхай.

Тэдэнэй һайндарые бүхы совет арад — «ногоон океанай» бодото эзэд тэмдэглэлсэжэ байна.

...ХЭ ОРОНДОО ...ХЭ СААРҺА

...ай орон дотор хэблэг... газетэ, журнал, номуу...тираж жэл ерэхэ бүри ...рно. Саарһан арадай ...да, культурада, ажаһуу... улам ехээр хэрэглэгдэ...ноо.

...дэхи табан жэлэй тур... саарһа үйлэдбэрилгэ 1,3 ... дээшэлхэ ёһотой. Энэ ... бэелүүлхэ хэрэгтэ со... мурысөөнэй ямар үүр... ...гэдэг тухай хөөрэхыень ...й корреспондент ой мо..., саарһанай болон модо ...соруулгын промышлен... хүдэлмэрилэгшэдэй ...юзай ЦК-гай түрүүлэг... А. Беликовые гуйһан ...

...Саарһашадай социалис ...н энэ жэлдэ урдынхи...гүй ехээр, үргэн да...айгаар дэлгэрээ. Гурбан ...томонууд предприяти — ...жско, Балахнинска ба ...нска целлюлозно-саар... комбинадуудай коллек... үүсхэлээр энэ мүры...лгарһэн байна. Эдэ пред...нуудай газетэ хэблэлгэдэ ...дэдэг саарһанай ехэнхи ... үйлэдбэрилэн гаргана. ...эриин ашаг үрэ дээшэ..., материальна, ажалай ..., мүнгэн зөөри гамтай... хэрэглэхэ, үйлэдбэриин ...шадал һайнаар ашаглаха ... мурысэгшэдэй хүсэ ... зорюулагданхай.

...ропогой саарһашад со... мурысөөндэ үнипэй ...лгэшэд юм. Тэдэнэр нё..., мүн энэ жэлэй түрүү... хахадта түрүүлжэ гараа.

...руссиин, Литвагай, Эсто... ба Латвиин саарһаша...урысөөн заншалта болон.... Тэдэнэр социалис мүры...й үрэ дүн сэгсолхотоёо ... «хани барисаанай ха...дые» үнгэргэдэг болоо. ... Каунасска Ю. Янони...ржэтэ фабрикада бүхы ... республикын станоч... хамта ажаллаһан байна. ...уулзалганууд түрүү дүй ... халан абалсалгын, мэр... шадабаряа дээшэлүүл... ёһотой һургуули болон...

...линска саарһанай, Моск... «Восход» фирмын, Се... целлюлозно-саарһанай ...шадай болон бусад зарим предприятинуудай коллективүүд һалбари доторойнгоо социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана. Тэдэнэр продукци үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, технологическа процессүүдые оньһожоруулха хэрэгтэ горитой туһа нэмэрээ оруулалсана.

Министерствын предприяти организацинуудай хүдэлмэрилэгшэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, алба хаагшад табан жэлэй шиидхэхы жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ талаар социалис уялга абаһан байгаа. Нёдондо жэлэйхитэй сасуулхада саарһа үйлэдбэрилгые 5,2 процентээр ехэдхэхэ, ажалай бүтээсэ 7,1 процентээр дээшэлүүлхэ гэжэ тэдэнэр хараалһан юм.

Саарһашад уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Найман һарын түсэбһөө гадуур 33.800 тонно саарһан гаргагдаа, саарһа үйлэдбэрилгэ 6 процентээр дээшэлээ. Олон коллектив жэлэй хоёрдохи хахад жэлдэ шэнэ социалис уялга абаба.

«Эхэ орондоо ехэ саарһа» гэһэн уряатайгаар ажаллажа байһан саарһанай индустриин хүдэлмэрилэгшэд ажалдаа шэнэ амжалта туйлажа байна.

(ТАСС).

Мүрысэдэг областиин һонин

БОЛЗОРҺООНЬ УРИД

Нерчинско-Заводской районой ажахынуудай һаалиин фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд энэ зундаа эрхим һайнаар хүдэлжэ гараба. Жэлэй түрүүшын гурбан квартал соо гүрэндэ 38900 центнер һү тушааха түсэбтэй байбал, сентябриин 5-да тэрэнээ үлүүлэн дүүргэһэн байна.

Районой ажахынуудай дундаһаа «Рассвет» колхозой коллектив түрүү зэргэдэ ябана. Энэ ажахын һаалишад гүрэндэ һү худалдаха юһэн һарын түсэбые үшөө сентябриин 1-дэ дүүргэһэн байгаа. Колхозой һаалишад Любовь Филипповна Самохвалова, Клавдия Герасимовна Молокова гэгшэд бултанһаа һайн дүнгүүдтэй ябана. Үнгэрһэн найман һарын туршада тэдэнэр үнеэн бүриһөө 2000 килограммһаа үлүү һү абажа шадаа.

ДҮШЭН ДҮРБЭДЭХИ ҺУРГУУЛИ

Шэтэ хотын Сосновый Бор гэжэ шэнэ микрорайоной Украинска бульварта хүүгэдэй хүгжэмэй шэнэ һургуули нээгдэбэ. Тэрэнэй нэгэдэхи класста 60 үхибүүн абтаа. Тэдэнэр фортепьяно, баян дээрэ наадажа һураха юм.

Энэ хадаа область доторхи хүүгэдэй хүгжэмэй дүшэн дүрбэдэхи һургуули болоно. Забайкалиин хүүгэдэй хүгжэмэй һургуулинуудта, Шэтын хүгжэмэй училищида ажаллаха 18 залуу багша Москва, Воронеж, Львов, Владивосток болон бусад городуудһаа ерэһэн байна.

ЗЕЛЁНКООР СЕНАЖ ДАРАНА

Хүхөөр хуряагдаһан зелёнко һайн тэжээл гэжэ тоологдодог. Теэд шанараараа сенажда хүрэхэгүй гэжэ мэдээжэ.

Борзинско районой «Забайкалец» колхозой механизаторнууд 1000 гаран гектарай зелёнко сабшажа, сенаж дарахаар шиидэбэ. Силосэй ургамал хуряадаг комбайнаар зелёнкоёо сабшажа, жэжэ болгоно. Тарялангай гектар бүриһөө 60 центнер погоон набша абтана.

Механизатор И. М. Астраханцевай звено зелёнкоор сенаж даралгада хүдэлнэ. Тэрэнэй звено ажахын бүхы кукуруза хуряажа, 7400 тонно силос дараһан юм.

Борзинско районой ажахынууд бүхы зеленкоёо сенаж болгохо гэжэ шиидэбэ.

«Забайкальский рабочий» газетэһээ абтаба.

СОВЕТ АРМИИН ЮРЫН ҮДЭРНҮҮД

«Түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы, гурбадахи жэлдэ — эрхим һуралсал» — Москвагай Ленинэй ордента сэрэгэй округой частьнууд ба подразделенүүдтэ иимэ уряа доро һуралсал хэгдэнэ. Дайнай эрхэ байдалда дүтэрхы, орёо эрхэ байдалда сэрэгшэд мэргэжэлээ хурсадхана.

Зураг дээрэ: гранатометчик Ю. Филиппов.

ТАСС-ай фотохронико.

Улаан Тугай ордендо хоёр удаа хүртэһэн Балтиин флодой Н-скэ частиин морягууд Эхэ ороноо хамгаалхаар хододоо бэлэн.

Зураг дээрэ: Н-скэ частиин түрүү матросууд. Наада таладань — нэгэдэхи статьягай старшина, эрхим мэргэжэлтэн Анатолий Старовойтов.

ТАСС-ай фотохронико.

Буяндэлгэрын УЛЗЫСҮРЭН,

МНР-эй „Шинжлэх ухаан, амьдрал" журналай харюусалгата секретарь

СҮХЭ-БААТАР ТУХАЙ БУРЯАД АРАДАЙ ДУУНУУД

Түүхэтэ үйлэ хэрэгээрээ түрүү гараһан хүнүүдэйнгээ алдар солые магтажа, арад түмэн юрөөлөө айладхадаг, дуугаа дууладаг, үльгэр домогоо хөөрэдэг заншалтай ха юм. Арадай аман зохёолой алишье хэлбэри маягынь өөрэгүй һайханаар зоной сэдьхэл мэдэрэлые элирүүлэн харуулдаг. Эдэн сооһоо хамагай уран хурсань, хамагһаа түргэнөөр дэлгэрдэгынь арадай дуунууд болоно.

1921 ондо Монгол орондо мандаһан арадай хубисхал тухай, тэрэниие ударидагша шэн зоригто жанжан Д. Сүхэ-Баатар тухай олон тоото дуунууд арад зоной дундаһаа гараһан байна.

Сүхэ-Баатар түрүүтэй Монголой хубисхалшадай үүсхэһэн хэрэг үйлые буряад арад түмэнэй хэды шэнээн ехээр дэмжэжэ байһыень тэдэнэй зохёон дуулаһан дуунуудһаа хаража, мэдэжэ болоно. Эдэ дуунууд Совет Россиһаа Монголой хубисхалшадай туһаламжа эрижэ байһан, Сүхэ-Баатар түрүүтэй хубисхалта байгуулгын түлөөлэгшэдэй Монголой хилые дабаха гэһэн хүндэ хүшэр бэрхэшээлтэй ушарһан, «Хубисхалай түлөөлэгшэдэй толгойе асарһан хүндэ түмэн лаан үгэхэбди» гэжэ байжа Богдын засаг түрынхидэй, мүн Хитадай булимтарагшадай соносхожо байһан түгшүүрилтэ үедэ дэлгэржэ эхилһэн намтартай юм.

Шэн зоригто
Сүхэ-Баатараа
Шэжэр алтаар үгэхэгүйл
даа
Сэдьхэл һанааень
дэмжээд,
Центр союздаа хүргэнэ
аабза.
Түмэр зоригтой
Сүхэ-Баатараа
Түмэн лаангаар үгэхэгүйл
даа
Түб зорилгынь түшэглээд,
Түүхэтэ Лениндээ хүргэнэ
аабза
Урдаһаа ерэһэн
Сүхэ-Баатараа
Олон мянгаар үгэхэгүйл
даа
Ухаан бодолынь дэмжээд,
Ульянов багшатаяа
бараалхуулна аабза,—

гэһэн энэ дуун Сүхэ-Баатар тухай эгээл түрүүшын дуун байжа болоо. Эндэ «хүргэнэ аабза, бараалхуулна аабза» гэһэн үйлые зааһан үгэнүүдэй ерээдүйе зүгнэжэ байһаар бодоходо, богдо болон Хитадай эзэрхэг түримхэйшүүлэй соносхолдо харюу болгожо, Сүхэ-Баатараа «түмэн лаангаар үгэхэгүйл даа» гэжэ эгээл тэрэ сагые тодо мэргэнээр зааһанаарнь бодоходо, энэ дуун 1920 оной тэн багта гараһан байна гэжэ тухайлхаар. Энэ дуун соо Д. Сүхэ-Баатарай өөрынь зан абариие «шэн зоригтой», «түмэр зоригтой» гэжэ тодорхойлһоорнь бодоходо, тэрэнэй зорилгые, анханайнь шэнжэ шанарые тэрэ сагта яһала танижа, мэдэжэ абаһан хүнүүдэй зохёоһон дуун гэжэ мэдэхээр байна.

Оломгүй мүрые гаталһан
Ухаа хонгор морёороо
Орос гүрэн руу зүглэһэн
Урда Монголой
Сүхэ-Баатар даа.
Хёлго мүрэниие гаталһан
Собоо хонгор морёороо
Холын Лениндэ зорлһон
Хубитай хүбүүн
Сүхэ-Баатар даа
Хүлгүй мүрэнниие
гаталһан
Хүлэг хонгор морёороо
Хүндэтэ Лениндэ зорлһон
Хүсэл ехэтэй
Сүхэ-Баатар даа,—

гэжэ жанжан Сүхэ-Баатарай зорлһон үйлэ хэрэгые, тэрэнэй унажа гараһан ухаа хонгор мориной зүһые заажа дуулаһанһаань хаража үзэхэдэ, энэ дуун нилээд хожом, хубисхалай илаһанай һүүлээр зохёогдоһон байжа болоо ха. Дээрэ дурдагдаһан эдэ хоёр дуун буряад арадай ирагуу һайхан дуунай аялгаар Сүхэ-Баатарые магтаһан тон һайхан уянгата дуун болоно.

1920 оной һүүл багта мүн лэ һонирхолтой хэдэ хэдэн дуунууд гараа һэн. Тэдэ дуунууд дотор байтаалиин гоё һайханиие, хоёр арадай эбтэй эетэй хүршэ боложо һууһантай холбожо, тон ехэ удха оруулһан, уран һайханай һэдэбтэйгээр зохёогдоһон байха юм. Жэшээ болгон, заримыень эндэ тунхаглая:

Урдажа ерэһэн Сэлэнгые
Угтажа абаһан Байгални.
Урдаһаа ерэһэн
Сүхэ-Баатарые
Угтан дэмжэһэн
буряадуудни.
Харьялаад ерэһэн
Сэлэнгые
Хамаад абаһан Байгални.
Халхаһаа ерэһэн
Сүхэ-Баатарые
Халуунаар дэмжэһэн
буряадуудни.

Баһа нэгэ иимэ дуун:

Урдаад ерэһэн Сэлэнгэ
Урихан Байгалдаа
шудхараал даа.
Урдаһаа ерэһэн
Сүхэ-Баатар
Улаан буряадуудтай
ушараал даа
Харгылаад ерэһэн
Сэлэнгэ
Хабтагай Байгалдаа
шудхараал даа.
Халхын хүбүүн
Сүхэ-Баатар
Коммунис буряадуудтай
нүхэсөөл даа.

Эдэ дуунуудай удха маяг болон аялга нугалбаринь хоорондоо нягта холбоотой юм. Эдэ дуунуудһаа Сүхэ-Баатарай Буряад орондо, Совет гүрэндэ ябаһыень, Сүхэ-Баатар жанжан түрүүтэй Монголой хубисхалай түлөөлэгшэдэй Ленинтэй бараалхахаяа Москва зорижо гараһыень мэдэжэ абанабди.

Гэбэшье саг үеые харуулха удхаараа дээрэ дурсагдагша дуунуудһаа тад ондоо баһа нэгэ дуун бии юм:

Эритэй мүнгэн һэлмэнь
Ильич багшын бэлэг лэ.
Эрэлхэг хүбүүн
Сүхэ-Баатар
Эрхүүдэ һураһан
эрдэмтэйл.
Ута мүнгэн һэлмэнь
Ульянов багшын бэлэг
лэ.
Ухаатай хүбүүн
Сүхэ-Баатар
Ушаргүй хатуу
зоригтойл.
Алтан ялагар һэлмэнь
Агуу Ленинэй бэлэг лэ.
Арад үзэлтэй
Сүхэ-Баатар
Ара Халхын һүлдэ лэ.

Энэ дуун дотор Монголой түлөөлэгшэдэй агуу багша Ленинтэй уулзажа, «эритэй мүнгэн һэлмэ», «ута мүнгэн һэлмэ» бэлэг абажа, ондоогоор хэлэхэдэ, Ленинтэй зүбшэжэ, хубисхал хэхэдэ хэрэгтэй болохо зэбсэг абаба гэжэ хэлэгдэнэ. Үнэн дээрээ 1921 оной ноябрь һарада Сүхэ-Баатар В. И. Ленинтэй уулзаһан юм. Тиихэдэ алдар нэрэтэ жанжан Фрунзе ёһотой гэгшын алтан һэлмэ Сүхэ-Баатарта бэлэглээ һэн. Дуун соо энэ үйлэ хэрэг түүхын үнэн бодото баримтаһаа таһалантүй харуулагдана. Гэхэтэй хамта эндэ анхаралаа хандуулха нэгэ зохид зүйл бии. «Эрэлхэг хүбүүн Сүхэ-Баатар Эрхүүдэ һураһан эрдэмтэй» гэһэн мүр хадаа саг үеые дээрэхи хоёр бодото баримтатай нэгэдхэн холбоһон байха юм. Жэшээлхэдэ, «Шэвээ Хяагта» гэһэн дуун соо ороһон «шэрэм бүмбэгэ», «пулемет», «үхэр буу» гэһэн үгэнүүдтэл адли, Монголой сэрэгэй хүсые энэ дээрэ дурсагдаһан дуун соо һэлмээр түлөөлэн харуулба гэжэ ойлгохоор байна.

Хадатай, бартаатай харгы
Хазаарта мориндо
бэрхэтэй.
Хархис барон Унгерн
Халха түмэндэ аюултай.
Хүбшын харгын һаалташ
һаа,
Хүлэг морин дабаха.
Хүһэрэй дайсанай
хүсэтэйш һаа,
Хүбүүн Сүхэ-Баатар
диилэхэ.—

гэһэн энэ дуун 1920—1921 оной уулзабари дээрэ барон Унгерның богдын Хүреэе эзэлэн абажа, Монгол орониие түйбөөн һүйдхэһэн үеые тодорхойлһон, тэрэ дайсаниие Сүхэ-Баатар түрүүтэй Монголой арадай журамта сэрэгэй һүнөөн дараха байһые уридшалан зүгнэһэн этигэл түгэс дуун болоно.

Азаар түрэһэн
Хёлгомни
Ара Хёлгосоёнһоо
эхитэй лэ.
Ара Халхын Сүхэ-Баатар
Амаа Балмасуу нүхэртэй
лэ.
Харьялан урдаһан
Хёлгомни
Хада Яаблан эхитэй лэ.
Халхаһаа ерэһэн
Сүхэ-Баатар
Хайсагарай[1] Балмасуу
нүхэртэй лэ.

Энэ дуун соо Монголой арад түмэнэй түлөөлэгшэ нүхэр Сүхэ-Баатарые Буряадай Хайсагар нютагайхидай үнэн зүрхэнһөө талархан дэмжэжэ байһаниинь, алибаа талаараа Монголой хубисхалда һай һанан туһалһан Буряадай хубисхалша Балмасууе Сүхэ-Баатартай холбожо магтаһаниинь элирүүлэгдэнэ. Балмасуу хадаа тэрэ үедэ Сүхэ-Баатарта буряад үндэһэтэнэй түгэс хубсаһа оёжо бэлэглэһэн, Сүхэ-Баатарай Хяагтын зүүн нютагуудаар сэрэг элсүүлхэ үедэнь боожошоноор ябаһан, тиигэжэ саашадаа манай хубисхалда бэе хүсөө зорюулһан хүн юм. Энээн тушаа баһа нэгэ ондоо дуун[2] байдаг:

Амаа зайһанай
Балмасуу
Абай Ленинэй номтой.
Алаг зүрхэнэйнь сохидол
Арад монголтой
холбоотой
Улаан монгол жанжанай
Улаа баряа Балмасуумни
Урда Монгол гүрэнэй
Ухаа баряа Балмасуумни.

Совет Буряадай арад түмэн Монголой хубисхалые өөрын хубисхал мэтэ интернациональна сэдьхэлһээ дэмжэжэ, тус хубисхалда Сүхэ-Баатарай ударидалга доро оролсохо һанал сэдьхэлээ энэ дуугаар элирүүлэн харуулһан байна.

Шэвээ Хяагтын хооронда
Шэглүүлээ броневигээр
Жамбаломни.
Шэнэ хуулиие байгуулха
гээд,
Шэшэрүүлээ дайсанаа
Сүхэ-Баатарни
Хүреэ Хяагтын хооронда
Хүнхинүүлээ броневигээр
Жамбаломни[3]
Коммунис хуулиие
байгуулха гээд.
Хүреэгээ абаа
Сүхэ-Баатарни.

Энэ дуун соо Хяагтые эзэлэн абажа, хубисхалаа улам эршэтэйгээр ябуулхын тула штаб болгоод, уласай түбтэ шэлжүүлхын тулада богдын Хүреэе сүлөөлһэниинь харагдана. Тэрэнһээ гадна Сүхэ-Баатарай ажабайдал болон Хубисхалай илаһанай һүүлээрхи үеын үйлэ хэрэгые, сэрэгэй жанжан болоһые, эрэлхэг хурса зоригые магтан дуулаһан дуунууд бии юм. Жэшээлхэдэ:

Сүхэ, Хёлго ниилээд,
Һүртэйгөөр урдажа
Сэлэнгэдээ ороо
Сэмхэн ябадаг
Сүхэ-Баатар
СССР гүрэндөө
һуралсаад.
Сэрэгэй жанжан болоол
даа
Солдат ябаһан
Сүхэ-Баатар
Совет гүрэндэ
һуралсаад.
Согтой жанжан болоол
даа.
Һанаһан һаналаа
бүтээжэ.
Совет Монголоо
нүхэсүүлээ.

Сүхэ-Баатар тухай баһа нэгэ иимэ дуун бии юм:

Хангай сахюур шулуунай
Хатуу бүхэнь гайхалтай.
Хамагай жанжан
Сүхэ-Баатарай
Хатан зоригынь
гайхалтай.
Хэтын сахюур шулуунай
Хэсүү бүхэнь гайхалтай.
Хүбүүн жанжан
Сүхэ-Баатарай
Хурса ухаан гайхалтай.

Эдэ арба гаран дуунһаа юун харагданаб гэхэдэ, нэгэдэхинь, эдэ дуунууд Монголой хубисхалтай, тэрэниие ударидагша Сүхэ-Баатартай нягта холбоотой байна. Эдэ дуунууд хубисхалай хүгжэлтын саг хугасаае, үйлэ ябадалые элирүүлэн тайлбарилһан, үргэн олондо түгээн дэлгэрүүлһэн үзэлөөрөө ехэхэн удха шанартай. Дээрэ дурсагдаһан дуунууд Ленин тухай, Совет-Монголой арад түмэнэй хани нүхэсэл тухай түгэлдэр удхатайгаар яруу һайханаар домоглоно.

Хоёрдохинь, эдэ дуунууд удхынгаа талаар тон онигосотой, һонирхолтой, юрын үгөөр бэшэгдэһэн, сасуулбари нугалбаряар баян түлөөгөө үнэн бодото байдалые тон хурса мэргэнээр зураглаһанхай. Тиимэһээ тэрэ гэһээр аяар табин жэлэй үнгэрөөшье һаань, эдэ дуунууд олохон хүнүүдэй сээжэдэ бүрин бүтэнөөрөө үлэнхэй.

Гурбадахяар, эдэ дуунуудһаа үндэһэлэн, нилээд хожомынь арадай хэдэ хэдэн шэнэ дуунууд зохёогдоо һэн. Жэшээ болгон, «Намыгч аша» гэжэ дуу абажа харая. Энэ дуун Улаан-Баатар хотодо 1965 ондо хэблэгдэһэн Г. Цэндоржийн «Буряад арадай дуунууд» гэһэн ном соо оруулагдаһан байха юм.

Һүмбэртээ занданай
ургадагынь
Шүүдэртэй бороогой
аша юм.
Һургуулиин соёлой
хүгжэлтэ
Сүхэ-Баатар,
Чойбалсанай аша юм.
Агууладаа занданай
ургадагынь
Аадархан бороогой аша
юм.
Ажахы, соёлой хүгжэлтэ
Арадай намын аша юм.

Энэ дуун соо хубисхалай эхин үеын дуунуудайхидал удха уянгань арга онолынь, уран хурса сэсэн хэлэлгэ, түхэл дүрсэ гэхэ мэтэ булта бии байбашье, зорилго, үйлэнь шэнэ социалис байгуулалтые магтан дуулаһан.

Тэрээн шэнги Монгол орондо үлэмжэ түргэн дэлгэрһэн «Сүхэ-Баатар» гэһэн баһа нэгэ дуун бии юм. Энэ дуун мүн лэ Г. Цэндоржийн ном соо оруулагдаһан байна

Хадатай, хабшалтай
дабаан дээгүүр
Харсагадал дүүлиһэн
халзан хонгор
Хатуу шанга
зоригоороо
Арадаа ударидаһан
Сүхэ-Баатар.
Эгсэл һарьдаг хада
дээгүүр
Эрбэсдэл, дүүлиһэн
халзан хонгор.
Эрид хатуу
зоригоороо
Илалта туйлаһан
Сүхэ-Баатар.
Баатар жанжанай
байгуулһан
Бата уласаа
бэхижүүлэе.
Бадаруулан үгэһэн
габьяаень
Бахархан мүнхэдэнь
дурсая!

Энэ дуун дотор Д. Сүхэ-Баатарай эршэтэ зоригые, тэрэнэй баатар габьяае дурсажа, хэһэн бүтээһэн хэрэгыень улам бэхижүүлэе, үшөө ехээр хүгжөөе гэһэн уряалай, хүндэ ехэтэ магтаалай, тангаригай удха сүм ороно. «Сүхэ-Баатар» гэжэ дуун Монгол орон дотор айхабтар үргэнөөр дэлгэрээ.

Арадай аман зохёолой дэлгэр баян абдар соо ябтаран ороһон буряад арадай эдэ арба гаран дуунууд манай хубисхалай агууехэ жолоодогшо, айхые мэдэхэгүй шэн зоригто Сүхэ-Баатарай ажабайдал болон тэмсэлые үнэн сэхээр дүрсэлэн харуулһан, тэрээнтэй суг хамта зүдхэлсэн ябаһан нүхэдэйнь нюдөөр харагдаһан, бэсэр мэдэрэгдэһэн үйлэ хэрэгүүдые арадай оюун бэлигээр зураглаһан түүхын үнэнэй талаар хүдэлшэгүй, уран найруулгын хэмжээгээр гандашагүй һайхан зохёол мүн болоно.

Г. ЧИМИТОВ
буряадшалба.

---

[1]) *Хайсагар — Бэшүүрэй аймагта Хёлго голой баруун эрье талада байдаг, Хяагтаһаа 80 модоной газарта оршодог нютаг.*

[2]) *Энэ дуун «Монголой эмэгтэйшүүл» гэһэн сэтгүүлэй 1968 оной 4 номерто хэблэгдэһэн юм.*

[3]) *Сандаг-Доржо Жамбалон (1890—1926) — Буряадай хубисхалшадай нэгэн. Тэрэ 1921 ондо Монголой арадай намда элсэн орожо, Монголой арадай намын нэгэдэхи ехэ хуралда хабаадалсаһан, саашадаа арадай хубисхалай хэрэгтэ улам эршэмтэйгээр оролсоһон юм.*

Социалистическая индустрия

«СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЯ ИНДУСТРИЯ» —ЭКОНОМИКО ШУДАЛАГШАДТА

«Ажалшадай экономическа һуралсал һайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолой гараһанай һүүлээр кадрнуудай экономическа һуралсалда ехэ анхарал хандуулагдадаг болоо. Дунда зиндаанай хүтэлбэрилхы тушаалтадта болон предприятинуудай мэргэжэлтэдтэ зорюулагдаһан «Экономикын үндэһэ һуури ба үйлэдбэрие хүтэлбэрилгэ», мүн хүдэлмэришэдэй шудалха «Экономическа эрдэмэй үндэһэ һуури» гэһэн курс онсо һуури эзэлнэ.

КПСС-эй ЦК-гай «Социалистическая индустрия» газетэ энэ курсые шудалагшадта туһаламжа болгон, нёдондо жэлэй сентябрьһаа хойшо «Экономико ба хүтэлбэрилгэ» гэһэн гаршаг доро материалнуудые толилжо эхилһэн байна. «Хүдэлмэришэнэй факультет» гэһэн лектори газетэдэмнай бии.

1972—1973 оной һуралсалай жэлдэ «Экономикын үндэһэ һуури ба үйлэдбэрие хүтэлбэрилгэ» гэһэн темээр найман, «Экономическа эрдэмэй үндэһэ һуури» гэһэн курсаар арбан хөөрэлдөөн, лекци толилогдоо.

Уншагшадайнгаа хүсэлэлые хараадаа абажа, «Социалистическая индустрия» газетэ экономико шудалагшадта туһаламжа болгон, һуралсалай 1973—1974 оной туршада мүн лэ иимэ материалнуудые толилжо байхаар хараална.

«Экономикын үндэһэ һуури ба үйлэдбэрие хүтэлбэрилгэ» гэһэн курсаар толилогдохо материалнуудые нэрлээе, «Ажахын тоосоон ба урмашуулга» (Предприятидахи ажахын тоосоон, ашаг олзо ба олзо доход, цехүүд, участогууд, бригадануудые хүтэлбэрилгэдэ материальна болон моральна урмашуулгые дээшэлүүлхэ). «Үйлэдбэриин фонднууд» (предприятиин үйлэдбэриин фонднууд, тэдэнние хэрэглэлгэ һайжаруулха арга замууд). «Техническэ дэбжэлтые хүтэлбэрилгэ» (предприятиин техническэ хүгжэлтын табан жэлэй түсэб — үйлэдбэриин түсэбэй үндэһэ һуури, ажалшадай техническэ эдэбхи үүсхэлэй хүгжэлтэ). «Шанарые һайжаруулгын хүтэлбэрилгэ» (продукциин шанарай показательнууд, шанарые түсэблэлгэ ба аттестаци, урмашуулга ба продукциин шанар һайжаруулха арга замууд). «Лаб хангалга» (предприятида материально-техническэ хангалгын хүтэлбэрилгэ, лаб хангалгын түрүү дүй дүршэл, материал хэрэглэлгын тоо бүридхэл ба хиналта). «Мүрысөөн ба НОТ» (Ажалай эмхидхэл һайжаруулха ба үйлэдбэриин журам бэхижүүлхэ хэрэгтэ социалис мүрысөөнэй үүргэ, даалгагдаһан ажалай түлөө харюусалгатай байхаар хүмүүжүүлгэ). «Экономическа шэнжэлэл» (предприятида юу шэнжэлхэб, хайшан гэжэ шэнжэлгэ хэхэб, хүтэлбэрилгые һайжаруулхын тула бодото тоо, баримтануудые хэрэглэлгэ). «АСУ болон хүтэлбэрилгын техническэ арга боломжонууд» (үйлэдбэрие хүтэлбэрилгэдэ автомат аргануудай үүргэ, тэдэнэй ашаг үрэ, техническэ дэбжэлтэ болон хүтэлбэрилтые хүгжөөлгын оньһон). «Үндэһэ һууринь — зүб шиидхэлгэ» (шиидхэбэрие хүтэлбэрилгэ, тэрээндэ табигдадаг эрилтэ, шиидхэбэрие баримталга, тэрэнэй дүүргэлтые эмхидхэлгэ ба хиналта).

Газетэ «Экономическа эрдэмэй үндэһэ һуури» гэһэн курсаар найман материал толилхоор хараална. Тэрэ тоодо ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэ ямар удха шанартайб, хүдэлмэриин газарта ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ арга зам, техническэ дэбжэлтэ ба үйлэдбэриин ашаг үрэ, үйлэдбэриин техническэ хэмжээ дээшэлүүлхэ тухай материалнууд толилогдохо юм. Мүн продукциин өөрын үнэ сэн юуб, тэрэ ямар юумэнһээ бүридхэгдэнэб, оптово ба худалдаа наймаанай сэн, үнэ сэн тогтоолгые нарижуулан һайжаруулга тухай, олзо доход ба ашаг үрэ гэжэ юуб, олзо доход абалгын үндэһэ һуури, арга боломжонууд, заводто ажахын тоосоо хэрэглэхэ гол ёһонууд, завод доторой ажахын тоосооной түрүү дүй дүршэл тухай, социалис мүрысөө эмхидхэлгын гол ёһо ба нарижуулан һайжаруулгын арга замууд, дүй дүршэлые — бүхы коллективүүдтэ гэһэн материалнууд газетэдэ үгтэхэ байна.

Хүдэлмэришэдэй өөһэдынь түсэб ба предприятиин программа, хүдэлмэришэдэй өөһэдынь түсэб зохёолгын ба дүүргэлтын түрүү дүй дүршэл тухай, хүдэлмэришэнэй һэшхэл тухай гэхэ мэтэ материалнууд толилогдохоор хараалагдана.

А. ПОПОВ,
«Социалистическая индустрия» газетын тусхай корр.

МОСКВА. СССР-эй элүүрые хамгаалгын министерствын клиническэ ба туршалгын хирургиин эрдэм-шэнжэлгын институдай искусственна органуудай таһагта искусственна зүрхэ һуулгаха зуудахи туршалга хэгдэбэ.

Энэ таһагта бүтээгдэһэн аппарадууд хүнэй үбшэн зүрхые саг зуура һэлгэхээр һуулгагдадаг болохо байна. Иимэ искусственна зүрхэн зүрхые һүүлээрнь донорско зүрхөөр һэлгэхэ юм. Искусственна зүрхые туршалга СССР США хоёрой хамтын түсэбтэ оруулагданхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: медсестра искусственна зүрхэ баряад байна.

ТАСС-ай фотохронико.

СПОРТЫН ТОБШО ҺОНИН

△ **Хүндэ атлетикэ.** Совет оронной штангистнууд шэнэ амжалта туйлаба. Эдэнэр дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ арбан зургаадахяа илажа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Гавана хотодо үнгэргэгдэһэн наадан дээрэ Ленинградай Анатолий Первушинай алтан медальда хүртэхэдэ, наадanай эхинһээ түрүүлжэ ябаһан Болгариин спортсменүүд гээгдэжэ эхилһэн байгаа. Удаа тээнь хүндэ бэетэй манай бүхэнүүд Василий Алексеев, Станислав Батищев гэгшэд бултаниие ахижа, командаяа түрүү һуурида гаргалсажа шадаа. Тиин Совет ороной суглуулагдамал команда зургаан алтан, нэгэ мүнгэн, нэгэ бронзо медальтайгаар, дүн хамта 54 очко абажа түрүү һуури эзэлһэн. Харин Болгариин спортсменүүд хоёр алтан, гурбан мүнгэн, нэгэ бронзо медальтайгаар, 40 очкотойгоор хоёрдохи һуури эзэлээ.

△ **Хоккей.** Сентябриин 24-дэ хоккейгээр ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө ээлжээтэ уулзалганууд үнгэргэгдэбэ. Энэ үдэр Ленинградтан СКА Челябинскын «Тракторые» 3:2 гэһэн тоотойгоор шүүжэ, түрүүшын хоёр очкотой болобо. Мүн энэ үдэр ЦСКА—«Спартак» командануудай наадан 6:8 гэһэн тоотойгоор дүүрэбэ.

△ **Хүнгэн атлетикэ.** СССР-эй кубогууд—«Известия» газетын кубогууд шэнэ эзэдтэй болобо. Командануудай хоорондын дүн гаргахада, Минскын түбэй спортын клубай түлөөлэгшэд түрүү һуури эзэлһэн байба.

△ **Шатар.** Дэлхэйн чемпион Роберт Фишертэй наадаха эрхэ олохын түлөө үнгэргэгдэхэ четверть финальна наадаанда хабаадаха шатаршад тодороо. Борис Спасский (СССР) — Роберт Бирн (США). Тигран Петросян (СССР)—Лайош Портиш (Венгри), Энрико Коста Мекинг (Бразили)— Виктор Корчной (СССР). Анатолий Карпов— Лев Полугаевский (хоюулаа СССР) гэгшэд хоорондоо наадаха болобо.

Сочи хотодо Чигориной дурасхаалда зорюулагдаһан уласхоорондын юһэдэхи наадан дүүрэбэ. Эндэ Михаил Таль 11 очко абажа эрхимлэбэ.

△ **Волейбол.** Совет ороной суглуулагдамал эхэнэрнүүдэй командын гэшүүд Японой волейболисткануудые 3:1 гэһэн тоотойгоор шүүбэ. Мүн хойто үдэрынь манай ороной спорсменкэнүүд айлшадаа 3:2 гэһэн тоотойгоор шүүһэн байна.

△ **Гимнастика.** Грузиин ниислэл — Тбилиси хотодо СССР-эй кубогта хүртэхын түлөө гимнастикаар үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ гимнаст Паат Шамугай гэгшэ 111,275 баллтайгаар эрхимлэжэ, кубогта хүртэбэ. Хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые Минскын Александр Малеев. Москвагай Георгий Богданов гэгшэд эзэлээ.

(ТАСС).

А Л Т А Н Н А М А Р А Й А А Ж А М Д А

☆ БАРГАЖАН. **Үглөөнэй манан Кудалдаг голой нюруу дээрэһээ аалихан хөөрэжэ, наран бултайба. Эгээл энэ үедэ загаһашад агнуурнһаа бусажа ерэнэ.**

☆ АХА. **Намартаа загаһа барихада һайн. Түрүүшээр татаагүйшье һаань, хүлеэжэ зогсо! Тиинһээр байтаршни мүнгэн хашарһатай хадари сагаалхии гараха.**

хилын саанаһаа
телефон·телеграф·радио

ДЭЛХЭЙН ГАЗЕТЭНҮҮД ЮУН ТУХАЙ БЭШЭНЭБ?

Узбегэй ССР-тэ Арадуудай хани барисаанай орден барюулалгада зорюулагдажа, Ташкентдэ болоһон баярай суглаан дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгые гадаадын хэблэл үргэнөөр тувхаглажа үргэлжэлһөөр.

Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ уласхоорондын оршон байдалые марксистско-ленинскэ һургаалай ёһоор шэнжэлэлгын толотомо шэнэ гэрцэ жэшээ болоно, бата бэхи эб найрамдал хангаха зам хүн түрэлтэндэ заажа үгэнэ гээд Болгариин «Работническо дело» газетын түрүү бэшэг дотор тэмдэглэгдэнэ. Энэ үгэ Советскэ Союзай эб найрамдалда дуратай байһые, Ленинэй зааһан замаар шууд дабшаха хүсэлэнтэй байһые элирхэйлнэ.

«Хэн хэндээ добтолхогүй тухай договор баталхые Советскэ Союз Хитадта дурадхаа» — гэһэн гаршаг доро Бельгиин «Суар» газетэ Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгые хуряангыгаар тунхаглахадаа, «КНР-тэй харилсаагаа хүгжөөхэ тухай асуудалда СССР бүтэмжэтэй һайнаар хандана» гэжэ тэмдэглэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай Югославида ерээд байһан тухай гадаадын хэблэл үргэнөөр тунхаглана.

А. Н. Косыгинай СФРЮ-тэй Союзна Гүйсэдхэхы вечэй Түрүүлэгшэ Д. Биедичтэй хэһэн хөөрэлдөөнүүд үнэн зүрхэнэй, хани халуун оршон байдалда үнгэрнэ гэжэ Белградай «Борба» газетэ бэшэнэ.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXVIII сессиин пленарна заседани дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыкын хэлэһэн үгэ уласхоорондын олониитын анхарал татаба, һонирхол үүсхэбэ. ООН-ой Аюулгүйн Соведэй саг үргэлжын гэшүүн гүрэнүүдэй сэрэгэй бюджедые 10 процентээр хороохо тухай, алмагдаһан мүнгэнэй зарим хубииень хүгжэжэ байгаа оронуудта туһаламжа болгон үгэхэ тухай асуудал сессиин зүблэхэ зүйлдэ оруулха гэһэн А. А. Громыкын дурадхал шухала удха шанартай гэжэ шэнжэлэлнүүд дотор тэмдэглэгдэнэ.

Чилидэхи хорото хархис эбуулганууд тухай газетэнүүд мэдээсэнэ. «Сэрэгэй хунта оронойнгоо арадта эсэргүү дай соносхоо», — гэжэ Лондонной «Морнинг стар» газетэ бэшэнэ. Тиихэдээ «бүхы дэлхэйн олониитын буруушаал олон мянгаад чилиинхидэй ами наһа абаржа шадаха байха» гэжэ Чилиин бүлэг патриодуудай мэдүүлгэ тухай онсолон дурдана.

«Пабло Нерудые хүдөөлүүлгэ олоной хабаадалгатай демонстраци болоо»: олониитын 1800 шахуу түлөөлэгшэд — хүдэлмэришэд, интеллигентнэр, коммунистнууд, социалистнууд үйлсэ гудамжануудта гаража, Чилиин Коммунис парти ба комсомолые хамгаалха тухай уряа лозунгнуудые табиһан байна.

(ТАСС).

ЖЕНЕВЭ

Совет-американ зүбшэлэлгэнүүд

ТАСС

Совет-американ зүбшэлэлгэ хэхэ саг үргэлжын комиссиин хоёрдохи сесси сентябриин 25-да эндэ ООН-ой отделениин дэргэдэ СССР-һээ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэлгэтэ эмхиин байшан соо нээгдэв.

1972 оной майн 26-да СССР-эй ба США-гай хоорондо баталагдаһан, ракетэһээ хамгаалдаг түхеэрэлгэнүүдые хизаарлаха тухай договорой, Стратегическэ добтолхы зэбсэгүүдые хизаарлаха зарим хэмжээнүүд тухай саг зуурын хэлсээнэй зорилгонуудые, журимуудые, мүн 1971 оной сентябриин 30-да хоёр ороной хоорондо баталагдаһан, ядерна дайнай аюул бага болгохо хэмжээнүүд тухай хэлсээ бэелүүлгэдэ тус комисси ехэ туһа хүргэхэ уялгатай.

ХАНОЙ

ВО ДОНГ ЗИАНГЫН ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

ТАСС

Хоёр талын сэрэгэй хамтын комиссида хабаададаг Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын сэрэгэй делегациин толгойлогшын орлогшо полковник Во Донг Зианг РЮВ-эй ВРП-гэй делегациин Сайгондохи байшан соо пресс-конференци үнгэргөө. 1973 оной сентябриин 15-һаа 21 болотор хиналтын ба адаглалта хэхэ уласхоорондын комиссиин нэрэ дээрэ 19 ното эльгээгдэһэн байгаа гэжэ журналистнуудта мэдүүлбэ. Париждахи хэлсээнэй эрилтэнүүдые сайгон захиргаан ходо бүдүүлигээр эбдэжэ гэжэ Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын сэрэгэй делегаци тэмдэглэнэ.

Мүнөө Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын мэдэлдэ байһан нютагуудые сайгон захиргаан эзэлэн абаха зорилгоор харата муухай ябуулгануудые хэнэ, Урда Вьетнамай амгалан зониие дээрмэдэнэ, эдээндэ эсэргүү хардалга мүрдэлгэнүүдые хэнэ гэжэ полковник Во Донг Зианг хэлэбэ. Париждахи хэлсээе сайгон захиргаанай бүдүүлигээр эбдэжэ байһыень наринаар мүрдэн шэнжэлхэ эрилтэ РЮВ-эй ВРП-гэй сэрэгэй делегациин толгойлогшын орлогшо Хиналтын ба адаглалта хэхэ уласхоорондын комиссиин урда табиба.

Политическэ үзэл бодолойнгоо түлөө сайгон захиргаанай түрмэнүүдтэ хаагдаһан хүнүүдые дары сулөөлхын түлөө Урда Вьетнамай Арадай тэмсэлые талархан дэмжэдэгэй түлөө Советскэ Союзай аха дүү социалис оронуудай болон бусад гүрэнүүдэй политическэ, ниитын эмхинүүдтэ гүнзэгы сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргэжэ байһанаа мэдүүлбэ.

НЬЮ-ЙОРК

Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгын текст ООН-до тараагдаба

ТАСС

Узбекистанай КП-гэй, ЦК-гай, Узбегэй ССР-эй Верховно Соведэй байгша оной сентябриин 24-дэ Ташкентдэ болоһон хамтын баярай суглаан дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгын текстые СССР-һээ Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэлгэтэ эмхи тараагаа.

НЬЮ-ЙОРК

Нью-Йоркдохи уулзалганууд

ТАСС

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко Англиин гадаадын хэрэгүүдэй министр А. Дуглас-Хьюмтэй уулзаба.

Сентябриин 25-да А. А. Громыко Австриин гадаадын хэрэгүүдэй министр Р. Киркшлегертэй уулзажа, ООН-ой Генеральна Ассамблейн энэ сессиин асуудалнуудые зүбшэлөө.

А. А. Громыко ООН-ой Генеральна Ассамблейн XVIII сессиин түрүүлэгшэ Леопольд Бенитестэй (Эквадор) уулзаба.

НЬЮ-ЙОРК

Министрнүүдэй уулзалга

ТАСС

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко хэдэн бронуудай гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдтэй:, Францинһаа — М. Жобертэй, ФРГ-һээ — В. Шеельтэй, Данинһаа — К. Андерсентэй, Норвегиһээ — Д. Ворвигтой, Нидерландһаа — М. Ван дер стултай уулзажа хөөрэлдэбэ. ООН-ой Генеральна Ассамблейн энэ сессиин хүдэлмэритэй холбоотой асуудалнууд хөөрэлдөөнүүдэй үедэ зүбшэлэгдэһэн байна.

Министрнүүдэй хүндэлэлдэ А. А. Громыко сайлалга хэбэ.

НЬЮ-ЙОРК

Замбуулиндахи шэнжэлгэ дүүрээ

ТАСС.

«Скайлэб» гэжэ замбуулинай станциин хоёрдохи экипаж 59,5 сүүдхын турша соо ниидэһэнэйнгээ һүүлээр, сентябриин 26-да тэмгүй һайн Газартаа бусажа ерэбэ. Космонавтнууд А. Бин, О. Гэрриот, Дж. Лусма гэгшэдые һуулгаһан «Апполон» гэжэ замбуулинай онгосын командна таһалга Москвагай сагаар 1 час 20 минутада Номгон далай дээрэ, Сан-Диего хотоһоо (Калифорнии штат), баруун-урдуур 225 мильдэ буугаа. США-гай далайн-сэрэгэй хүсэнүүдэй абаралгын суднанууд командна таһалгын бууһан район худар ошобо.

ТОКИО

К. Танака Европын оронуудаар аяншалхаяа мордобо

ТАСС

Японой премьер-министр Какуэй Танака Европын оронуудаар аяншалхаяа сентябриин 26-да Тониоһоо мордобо.

Францида, Великобританида, ФРГ-дэ хүрэжэ Францийн Республикын Президент Жорж Помпидутай, Великобританиин премьер-министр Эдвард Хидтэй, ФРГ-гэй федеральна канцлер Вилли Брандттай уулзаха, хөөрэлдөөнүүдые хэхэ байна.

Какуэй Танака октябриин 7-һоо 10 болотор Советскэ Союзда ерэхэ юм.

ПРАГА

ЧССР-эй правительствын шиидхэбэри

ТАСС

Чилитэй дипломатическа харилсаагаа таһалха гэжэ ЧССР-эй правительство шиидхэбэ. ЧТК агентство мэдүүлгэ дамжуулаа. Чилидэхи сэрэгэй хунта засаг гартаа абаад, Арадай нэгэдэлэй правительствын гүрэнэй ба политическэ түрүү үзэлтэй бүхы ажал ябуулагшадта эсэргүү хардалга, мүрдэлгэнүүдые хэжэ байна гэжэ энээн дотор хэлэгдэнэ. Чилидэхи Чехословакиин посольство ажал хэрэгээ эрхилхэ аргагүй болонхой. Энээнһээ уламжалан, Чилитэй дипломатическа харилсаагаа таһалха гэжэ ЧССР-эй правительство шиидхээ.

НЬЮ-ЙОРК

ХУНТА ХАРДАЛГА, МҮРДЭЛГЭНҮҮДЭЭ ҮРГЭДХЭНЭ

ТАСС

Сэрэгэй хунта Патриодуудай эсэргүүсэлтэ дараахые һэдэн, хашалта, харшалалгаяа, хардалга мүрдэлгэнүүдээ улам үргэдхэнэ. Коммунис, социалис ба бусад түрүү үзэлтэй партинуудые хорижо, профцентрые тараагаа гээд АП агентство мэдээсэнэ. Арадай нэгэдэлэй правительствын үедэ һунгагдаһан нютагай засагай бүхы түлөөлэгшэд тусхай захиралтаар тушаалһаа буулгагдаа.

«Вашингтон пост» газетын корреспондентын гэршэлһэнэй ёһоор, Сантьяго ба ороной бусад хотонуудта хүнүүдые олоор барижа хаана. Халта һэжэг түрэбэл сэрэгэй хунтын солдадууд ниислэл хотодо хэдэн зуугаад хүниие барижа хаана. Эдэнэр библиотекэнүүдэй, һургуулинуудай, университедүүдэй литературые устгана.

Урбалтын үедэ Чилидэ байһан врач Ф. Полакофф һаяхан Сантьягоһаа бусажа ерээ. Сэрэгэй урбалтын үедэ, мүн саашадаа хардалга, мүрдэлгэнүүдһээ уламжалан, 25 мянган хүн алуулаа гэжэ тэрэ Нью-Йоркдо үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ мэдүүлбэ. Американ хэблэл бэшэһээр... Хунтын захиралтаар ... тэйшүүлэй гэр байрын ... даргагдаһые Полакофф ... раһан байна. Демократическа ёһо гуримаар һунгагдаһан Альендиин правительствые дэмжэһэн бүхы хүнүүдые алажа байһан тухайдань чилиинхид намда хөөрөө һэн гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

НЬЮ-ЙОРК

Боливидахи харшалалга мүрдэлгэнүүд

ТАСС

Чилидэхи сэрэгэй хунтын үүдхэһэн хорото муухай хардалга, мүрдэлгэнүүдэй долгин Латиин Америкын ондоо орон — Боливи руу эбхэрэн орожо байна.

Американ информационно агентствэнүүдэй мэдээсэһэнэй ёһоор, үнгэрэгшэ амаралтын үдэрэй һүни Боливиин засагаархид профсоюзай эмхинүүдтэ эсэргүү хардалга, мүрдэлгэнүүдые хэжэ эхилээ. «Правительствые унагааха зорилготой үгэсэллэ» хэхээр бэлдэжэ байгаа гэжэ худал хуурмагаар гэмнэн, профсоюзай 100 шахуу хүтэлбэрилэгшэдые барижа, түрмэдэ хаагаа.

Горнягуудай национальна профсоюзай, текстильнэ промышленностиин хүдэлмэришэдэй профсоюзай, банкын алба хаагшадай профсоюзай хүтэлбэрилэгшэд эдэнэй дунда бии гэжэ Боливиин ниислэл хото Ла-Пасһаа мэдээсэгдэнэ.

БЕЙРУТ

Арабуудта эсэргүү харата ябуулганууд

ТАСС

Иерусалимай араб зонид эсэргүү хашалта харшалга, хардалга мүрдэлгэ хэдэг политикаяа Израиль бэелүүлһээр. Палестин информационно агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, энэ хотодо ажаһуудаг араб зониие ... һээнь намнана.

Гэр байраяа сүлөөлжэ байра барилгын министерствэдэ тэдэнээ дамжуулжа үгэхэ эрилтэ Израилиин засагаархид арабуудай урда табина гэжэ Иерусалимда хэблэгдэн гарадаг «Аль Кудс» газетэ бэшэнэ. Сагаашадаа еврей үгсаатай иль гражданинууд эдэ ... нүүдтэ нүүжэ орохо юм.

РИО-ДЕ-ЖАНЕЙРО

Латифундистнууд хонжоно, мүлжэнэ

ТАСС

294 миллион гектар үрэжэлтэ нэлэнхы газар Бразилида бии. Тиигэбэшье энэ талмайн оройдоол 11,6 процентнь элдүүрилэгдэдэг байна. Тиин гэһээнь үмсын олохон ажахынууд 100 мянга гаран гектар газар эдлэнэ. Харин олон зуун мянган таряашад, батрагууд альганайшье зэргэ газаргүй байһаар. Бразилиин зүүн-хойто таладахи үрэжэлтэ газарай 67 процентые ехэ ехэ латифундистнууд эзэмдэжэ байна.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Малшадай мүрысөөндэ — үргэн дэлисэ» түрүү бэшэг. «Механизатор, намар хүлеэхэгүй»—суглуулбари. ТАСС-ай һүүлэй һонин.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Ороһю хатааха онсо арганууд» — Г. Снетковой статья. «Һайн заншалда үнэн сэхэ» — Н. Гисматовагай статья. Түрэл орондомнай.

Гурбадахи хуудаһанда. «Сухаришагүй абари зан»— Б. Ю. Коркиной статья. АПН-эй материалнууд. Хилын саана.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Арадай тэмсэлэй хуудаһан» —Х. Муратовай статья. Нютаг нютагай һонин.

сагай уларил

Республикадамнай мүнөөдэр үүлэтэйшэг байха. Түнхэнэй, Ахын, Захааминай аймагуудаар, Байгал шадар багаханаар бороо орохо. Баруун тээһээ секундын 5—9 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. 16—20 градус дулаан болохо. Хойто аймагуудаар, Байгал шадар 12—16, Улаан-Үдэдэ һүниндөө 0—2, үдэртөө 18—20 градус болохо.

Сентябриин 29—30-да үүлэтэйшэг байха, зарим газарта шииг нойтон унаха. Баруун-хойноһоо секундын 5—10 метр, сентябриин 30-да секундын 12—17 хүсэтэйгөөр һалхилха. Һүниндөө 1 градус дулаанһаа 4 градус хүрэтэр хүйтэрхэ. Хойто аймагуудаар 3—8 градус хүйтэн болохо.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита» харуулна:
17.05—«Семнадцать мгновений весны»— телевизионно уран һайханай фильм (12-дохи сери).

Улаан-Үдэ харуулна:
18.20 — «Горн»—пионернүүдтэ ба һурагшадта зорюулагдаһан дамжуулга. 19.00 — Телепанорама. 19.20 — «Россыпи» гэһэн дамжуулга». 19.50 — «Факел» — залуушуулда зорюулагдаһан дамжуулга. 20.40 — «Мал ажахын—эршэтэ ажал». 21.20 — Телевизор харагшадай бэшэгүүдээр зохёогдоһон концерт. 21.40— А. Делендик «Познай себя» —зүжэг. 23.05 — «Розмари» гэжэ циркын программа.

Редактор **Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.**

УНШАГШАДАЙ АНХАРАЛДА!

1974 оной бүхы газетэ, журналнуудта захиралга абалга сентябриин 1-һээ республикын нютаг хэндэ эхилбэ.

Аймагуудай «Союзпечать» агентствэнүүдтэ, холбооной бүхы отделенинүүдтэ, предприяти ба эмхи зургаануудай, колхоз болон совхозуудай хэблэл тарааха ниитын түлөөлэгшэдтэ захил болохо.

«Буряад үнэн» газетын жэлэй сэн — 6 түхэриг, 6 һарын — 3 түхэриг.

Үндэһэн хэлэн дээрээ гарадаг «Буряад үнэн» газетэ захихаяа бү мартыт!

□«БУРЯАД ҮНЭН»□ 1973 оной сентябриин 28. □ 4-дэхи хуудаһан □ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР □ Н-03643. Заказ №